

การประเมินตนเอง
ดร.สนอง วรอุไร

การประเมินตนเอง

ดร.สนอง วรอุไร

ชมรมกัลยาณธรรม

หนังสือดีลำดับที่ ๑๐๙

เมษายน ๒๕๕๓ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ

อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๗๐๒ ๗๓๕๓, ๐ ๒๗๐๒ ๙๖๒๔

รูปเล่ม : บริษัท วิธีทำ จำกัด โทรศัพท์ ๐๘๖ ๗๘๗ ๘๘๐๐

แยกสี : Canna Graphic โทร ๐๘๖ ๓๑๔ ๓๖๕๑

พิมพ์ที่ : บริษัท ชุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์ จำกัด

โทรศัพท์ ๐ ๒๘๘๕ ๗๘๗๐ - ๓

สัพพทานัง ธัมมทานัง ชินาติ
การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

www.kanlayanatam.com

www.romaram.org

คำนำ

การประเมินตนเอง เป็นเรื่องของความศรัทธา ที่เกิดจากแรงพลังของคุณธรรม อันปัจเจกบุคคลได้กระทำและสั่งสมมาแต่อดีต ซึ่งมีทั้งดีและไม่ดี หากประเมินแล้วเห็นควรปรับปรุงแก้ไข ด้วยการประพடுத்தเหตุให้ถูกต้อง โอกาสมีชีวิตที่สะดวกสบายและมีความสุข ทั้งในชีวิตนี้และในชีวิตหน้า ย่อมเกิดขึ้นได้

ข้าพเจ้าอ้างเอาอานิสงส์แห่งการใช้ปัญญา ส่องทางชีวิตให้กับมวลชน จงเป็นพลบัจจยบันดาลีให้ทุกชีวิต ที่ร่วมในกุศลกรรมครั้งนี้ จงมีความเห็นถูกต้องตามธรรม นำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จด้วยดี จงทุกท่านทุกคน เทอญ

ดร.สนอง วรอุไร

สารบัญ

ประเมินตนเอง	หน้า ๗
เหตุที่ต้องประเมิน	หน้า ๑๐
กฎธรรมชาติ	หน้า ๑๕
จิตนิยาม	หน้า ๑๖
กรรมนิยาม	หน้า ๒๑
กรรม ๑๒	หน้า ๒๓
ปัญญาที่มนุษย์สามารถพัฒนาได้	หน้า ๒๖
ความแตกต่างในการใช้ปัญญา	หน้า ๓๔
ทัศนคติในการประเมิน	หน้า ๓๗
ประเมินตนด้วยสัญญา	หน้า ๔๑
กาลามสูตร	หน้า ๔๔
ประเมินชีวิตด้วยปัญญา	หน้า ๔๘

ทางเลือกของชีวิต	หน้า ๕๓
เกิดเป็นมนุษย์	หน้า ๕๓
เกิดเป็นเทวดา	หน้า ๕๕
เกิดเป็นพรหมปุถุชน	หน้า ๕๖
ปิดอบายภูมิ	หน้า ๖๐
เกิดในสุทธาวาส	หน้า ๖๒
ทางพ้นทุกข์	หน้า ๖๓
บทสรุป	หน้า ๖๙
บรรณานุกรม	หน้า ๗๒
ประวัติ ดร.สนอง วรอุไร	หน้า ๗๓

พระพุทธรูปบิดาและพุทธมารดาในพิธีอภิเษกสมรส
 เจ้าชายสุทโธทนะ และเจ้าหญิงมัทมายา เข้าสู่พิธีอภิเษกสมรส ณ อโศกอุทยาน

พระนางมัทมายาทรงพระสุบิน
 พระนางมัทมายาทรงพระสุบินว่า ลูกช้างเผือกเข้าไปสู่พระครรภ์ของพระนาง ตั้งแต่นั้นมาก็ทรงพระครรภ์

ประเมินตนเอง

บทความเรื่องนี้เขียนขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านใช้เป็นเครื่องมือวัดใจตนเองว่า พฤติกรรม คิด พูด ทำ ที่ดำเนินอยู่เป็นปกติในปัจจุบัน เป็นการสร้างและสั่งสมบุญหรือบาปให้กับตนเอง คนส่วนใหญ่ดูตนเองไม่ออก เหตุเพราะคนทางโลกนิยมสอนกัน ให้ค้นหาความจริงเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่นอกตัว มีเพียงคนจำนวนน้อยแสวงหาความรู้เกี่ยวกับตนเอง โดยมุ่งเน้นในด้านรูปธรรม ซึ่งยังไม่เข้าถึงตัวเองที่แท้จริง ศาสนาพุทธมุ่งเน้นให้แสวงหาความจริงเกี่ยวกับชีวิต โดยเฉพาะค้นหาความจริงในเรื่องของจิตวิญญาณ อันเป็นต้นเหตุให้เกิดชีวิตในรูปแบบของสัตว์ (รูปนาม) ที่ปรากฏมีอยู่ในภพต่างๆ ของวัฏสงสาร ดังนั้นบทความเรื่องนี้ เขียนขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านได้กลับมาดูพฤติกรรมของตัวเอง อันเป็นเหตุให้จิตวิญญาณโคจรไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพต่างๆ ที่ต้องเสวยวิบากดี วิบากเลวที่ไม่เหมือนกัน ที่ตัวเองได้สร้างและสั่งสมกรรมไว้ในขณะที่ยังมีอัตภาพเป็นมนุษย์

ก่อนอื่น ผู้อ่านต้องรู้และเข้าใจความหมายของคำบางคำที่เกี่ยวข้องในบทความนี้

คำว่า “ประเมิน” หมายถึง คะเนเอา กะประมาณผล กะประมาณคุณค่า ฯลฯ

คำว่า “ตน” หมายถึง ตัวตน

คำว่า “ตนเอง” หมายถึง ตัวของบุคคลนั้น

เจ้าชายลิทัตตะประสูติ

พระนางมหายาประสูติเจ้าชายลิทัตตะ ณ อุทยานลุมพินี
ในวันวิสาขปุณณมี ๘๐ ปี ก่อนพุทธศักราช

เจ้าชายทรงอภิเษกสมรส

เจ้าชายลิทัตตะ ทรงอภิเษกสมรสกับนางยโสธรา หรือพิมพา
แห่งโกถียวงศ์ประทับสำราญในปราสาท ๓ ฤดู

เหตุที่ต้องประเมิน

มนุษย์และอมนุษย์ที่เกิดมามีชีวิต ย่อมต้องการความเป็นอยู่ที่เหมือนกัน คือ มีความสะดวก มีความสบายและมีความสุข ในขณะที่มีชีวิตอยู่ในสภาพปัจจุบันที่ตนเกิด แต่ความต้องการของแต่ละชีวิต มิได้เป็นไปตามที่คาดหวัง ทั้งนี้เพราะกรรมที่ทำไว้เป็นต้นเหตุ ทำให้ไม่เหมือนกัน เมื่อกรรมให้ผลเป็นวิบาก ผู้ทำกรรมต้องรับผลแห่งวิบากนั้น สัตว์ บุคคลใด ทำเหตุไว้ดี เมื่อกรรมดีให้ผล ย่อมได้รับผลดี (กุศลวิบาก) ตรงกันข้าม สัตว์ บุคคลใด ทำเหตุไว้ไม่ดี เมื่อกรรมไม่ดีให้ผล ย่อมได้รับผลไม่ดี (อกุศลวิบาก) ด้วยเหตุนี้ผู้หวังความสุข คือปรารถนามีความเป็นอยู่ที่สะดวก สบาย และมีความสุข จึงต้องประเมินตนเองดูว่า ตนได้กระทำความผิดเช่นไรไว้ และสั่งสมอะไรไว้ในจิตวิญญาณ หากจิตสั่งสมกรรมที่ ให้ผลเป็นบาป อุปสรรคและปัญหาของชีวิตย่อมเกิดขึ้น ตรงกันข้าม หากจิตสั่งสมกรรมที่ให้ผลเป็นบุญ ชีวิตย่อมพบแต่ความสะดวกสบายและมีความสุข

สัตว์บุคคลมีความรู้ (ปัญญา) และมีประสบการณ์ชีวิต เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเอง ดังเรื่องที่จะบอกเล่าให้ฟังดังนี้ หลังจากที่พระพุทธโคดมเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว มีภิกษุกลุ่มหนึ่งปรารถนาเดินทางไปในมัสการต้นพระศรีมหาโพธิ์ ที่พระพุทธรูปได้ประทับนั่งในคืนเพ็ญวันตรัสรู้ ภิกษุกลุ่มนี้ได้มุ่งหน้าเข้าสู่ป่าใหญ่ และหลงป่าอยู่นานถึงเจ็ดวัน โดยที่มิได้ฉันน้ำฉันอาหารในที่สุด ได้เดินทางไปพบเปรตไถนาอยู่กลางป่าใหญ่ จึงพูดกับเปรตว่า

ภิกษุ : คณะของอาตมาเดินทางหลงทางอยู่ในป่านี้ นานถึงเจ็ดวันแล้ว ยังมีได้ฉันน้ำฉันอาหารแต่อย่างใด ประสกช่วยชี้ทางออกจากป่าให้คณะของอาตมาด้วยเถิด

เปรตไถนา : อดน้ำอดอาหารได้เพียงเจ็ดวัน ยังไม่สาหัสสากรรจ์เท่ากับข้าพเจ้า ที่ไม่มีทั้งอาหารและน้ำตักถึงห้อง มายาวนานถึงหนึ่งพุทธันดรแล้ว

ภิกษุ : ประสกได้ทำกรรมสิ่งใดไว้ จึงต้องมารับอกุศลวิบากเช่นนี้ และทำไมยังต้องไถนาอยู่ตลอดเวลาโดยไม่หยุดพัก

เปรตไถนา : ในสมัยพระพุทธกัสสปะ ข้าพเจ้าเคยเกิดเป็นมนุษย์ และถูกเพื่อนบ้านชักชวนไปทำบุญถวายพระกัสสปพุทธเจ้า

ข้าพเจ้ามิได้ไปร่วมทำบุญด้วยเห็นว่า เสียเวลาทำมาหากิน ลูไปไถนาไม่ได้ จึงปฏิเสธไม่ไปร่วมทำบุญ ข้าพเจ้ายังได้กล่าววาจาซ้ำอีกว่า “หากพระกัศปพุทธเจ้า มาไถนาได้อย่างไรเราเมื่อไร เมื่อ นั้นเราจะไปทำบุญถวายท่าน”

ภิกษุ : อ้อ อย่างนี้เล่า จึงต้องเกิดมาเป็นเปรตไถนา ทำไม ประสกไม่หยุดพักให้หายเหนื่อยบ้างล่ะ

เปรต : พระคุณเจ้า ข้าพเจ้าหยุดพักไม่ได้ ด้วยแรงกรรม ผลักดันให้ต้องไถนาอยู่เช่นนี้ หลังจากนั้นเปรตได้ชี้ทางออกให้กับ คณะของภิกษุ และได้พูดขอร้องว่า “ขอท่านจงกรุณาบอกเพื่อน มนุษย์ทั้งหลายที่ยังไม่ตายด้วยว่า จงพยายามชวนชวายทำบุญ ให้ ทาน จงอย่าได้เป็นคนมีปากชั่วอย่างข้าพเจ้า ที่อดีตเคยกล่าววาจา ปรามาสพระกัศปพุทธเจ้าไว้”

นอกจากนี้ยังมีอยู่อีกเรื่องหนึ่ง ที่จะเล่าให้ท่านผู้อ่านได้ทราบ คือ ในอดีตกาลนานมาแล้ว มีเด็กเลี้ยงโคเจ็ดคน ได้ปิดรูขัง ตัวหี้ยไว้ใกล้จอมปลวก นานถึงเจ็ดวันจึงนึกได้ และได้ไปขุดรู ขังตัวหี้ยให้เปิดออก นำตัวหี้ยที่หมดเรี่ยวแรงมาเยียวรักษา จนแข็งแรงเป็นปกติ แล้วจึงปล่อยตัวหี้ยให้วิ่งเข้าป่าไป ต่อมา เด็กเลี้ยงโคทั้งเจ็ดคน ได้เกิดมาพบพระพุทธโคดม และได้บวช เป็นภิกษุ ครั้นออกพรรษาแล้ว ภิกษุทั้งเจ็ดรูปปรารภเดินทาง

ไปสักการบูชาพระพุทธโคดมที่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ระหว่าง การเดินทาง ได้เข้าไปพักอาศัยอยู่ในถ้ำของวัดป่าแห่งหนึ่ง ตก กลางคืนขณะที่ภิกษุทั้งเจ็ดรูปกำลังหลับอยู่ในถ้ำอย่างไร้สติ ปรากฏ เหตุอัศจรรย์มีก้อนหินใหญ่ที่อยู่ ณ บริเวณนั้น ได้เคลื่อนตัวมา ปิดปากถ้ำไว้อย่างแน่นหนา แม้จะระดมพระทั้งวัด รวมกับชาวบ้าน อีกเจ็ดหมู่บ้าน มาช่วยกันฉุดลากก้อนหินใหญ่ หินที่ปิดปากถ้ำก็ มิได้ขยับเขยื้อนแต่อย่างใด จนกระทั่งเจ็ดวันผ่านไป พอรุ่งขึ้น ในเช้าวันที่แปด เกิดสิ่งอัศจรรย์ก้อนหินใหญ่ที่ปิดปากถ้ำ เขยื้อน กลับไปสู่ที่ตั้งเดิม ทำให้ปากถ้ำเปิดออก ชาวบ้านจึงได้รับนำภิกษุ ทั้งเจ็ดรูปออกจากถ้ำ ช่วยกันพยาบาลรักษาจนมีเรี่ยวแรงเป็น ปกติเหมือนเดิม หมู่ภิกษุทั้งเจ็ดรูปจึงได้เดินทางต่อไปเฝ้าพระ พุทธโคดมที่วัดเชตวันได้ ภิกษุได้เล่าเรื่องประหลาดที่คณะของ ตนประสบมาถวายพระพุทธเจ้าผู้ทรงพระญาณวิเศษ พระพุทธเจ้า ตรัสว่า “เหตุที่เกิดขึ้นแก่เธอทั้งหลายในครั้งนี้ เกิดขึ้นด้วยอำนาจ แห่งกรรมที่พวกเธอได้กระทำไว้ในอดีต ฯลฯ”

เสด็จประพาสพระราชอุทยาน

ในการเสด็จประพาสพระราชอุทยาน ๔ ครั้ง ได้ทอดพระเนตรเห็น คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช โดยลำดับ ทำให้เจ้าชาย ทรงเมื่อนำยต่อสิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่งทั้งหลาย

มหาภิเนษกรมณ์ (การเสด็จออกผนวช)

เมื่อกลับจากการประพาสพระราชอุทยานครั้งสุดท้าย ทรงทราบข่าวพระชายา ประสูติพระโอรส ก็ทรงตัดสินพระทัยเสด็จออกผนวชในคืนวันนั้น

กฏธรรมชาติ

กฏธรรมชาติ หมายถึง กำหนดอันแน่นอนอนตายตัว (นิยาม) ที่ธรรมชาติเป็นผู้กำหนดขึ้น หรือหมายถึง กฏที่เป็นไปตาม ธรรมดาโลก หรือหมายถึงกฏแห่งเหตุและผลที่มีธรรมชาติเป็น ตัวกำหนดขึ้น นักวิทยาศาสตร์เป็นผู้ที่แสวงหาความจริงของสิ่งต่างๆ สิ่งต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นย่อมมีเหตุเป็นตัวกำหนด นักวิทยาศาสตร์จึง พยายามใช้เหตุผลเพื่อเอาชนะกฏธรรมชาติ ผลปรากฏว่าเอาชนะ ได้ชั่วคราว ในที่สุดต้องพ่ายแพ้ต่อกฏธรรมชาติ เพราะเหตุผลของ ธรรมชาตินั้น ยิ่งใหญ่หรือรุนแรงกว่าเหตุผลที่นักวิทยาศาสตร์เข้าถึง พุทธศาสนาสอนให้เคารพกฏธรรมชาติ เพราะธรรมชาตินั้นข้อง เกี่ยวโดยตรง ต่อการดำรงชีวิตของสรรพสัตว์ โดยเฉพาะชีวิต ของมนุษย์ หากผู้ใดดำเนินชีวิตผิดเพี้ยนหรือแปลกแยกไปจาก ธรรมชาติแล้ว อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินชีวิตย่อมเกิดขึ้น กฏธรรมชาติที่กระทบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ได้แก่

จิตนิยาม (Psychic Law)

เป็นกฎแห่งการทำหน้าที่ของจิต คำว่า จิต ใจ หรือจิตใจ เป็นสมมุติบัญญัติที่มนุษย์ตั้งขึ้น เพื่อใช้สื่อความหมายถึงพลังงานประเภทหนึ่ง ที่อาศัยอยู่ภายในร่างกายของมนุษย์และสัตว์ เป็นพลังงานที่มีความถี่คลื่นละเอียด เคลื่อนที่ได้เร็วสุดและมีการทำงานด้วยเป็นพลังงานที่มีการเกิดดับเหมือนกับพลังงานโดยทั่วไป การทำงานของพลังงานจิต หรืออาจเรียกได้ว่า เป็นการทำหน้าที่ของจิต แบ่งออกได้เป็น ๓ หน้าที่ใหญ่ คือ

(๑). จิตทำหน้าที่รับสิ่งกระทบเข้าปรุงอารมณ์

สิ่งกระทบดีทำให้เกิดเป็นอารมณ์ดี สิ่งกระทบไม่ดีทำให้เกิดเป็นอารมณ์ไม่ดี สิ่งกระทบที่เข้าทางหูได้แก่ เสียง สิ่งกระทบที่เข้าทางตาได้แก่ ภาพ สิ่งกระทบที่เข้าทางจมูกได้แก่ กลิ่น สิ่งกระทบที่เข้าทางลิ้นได้แก่ รส สิ่งกระทบที่เข้าทางกายสัมผัสได้แก่ ความเย็น ความร้อน ความอ่อน ความแข็ง ฯลฯ สิ่งกระทบที่มาทางใจได้แก่ สัญญาหรือข้อมูลกรรมที่ใจเก็บบันทึกไว้ แล้วส่งเข้ากระทบจิต ทำให้เกิดเป็นอารมณ์ขึ้นกับจิต หรือเกิดสิ่งที่จิตนึกคิดได้ที่เรียกว่า ธรรมารมณ์ ทุกคนมีประสบการณ์ในอารมณ์ดีและอารมณ์ไม่ดีมาแล้วด้วยกัน แต่จะมีประสบการณ์ในทางใด

มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ไม่เหมือนกัน และยังขึ้นอยู่กับกำลังของสติที่มีอยู่ในจิต เป็นตัวกำหนดปริมาณของอารมณ์อีกด้วย

ผู้ใดพัฒนาจิต (สมถภาวนา) ให้มีกำลังของสติเพิ่มขึ้น จนจิตตั้งมั่นเป็นสมาธิจนแน่นอน (อุปจารสมาธิ) ผู้นั้นมีอารมณ์ปรุงแต่งอยู่กับสิ่งกระทบที่เป็นปัจจุบันขณะเท่านั้น และยิ่งพัฒนาจิตให้มีกำลังของสติกล้าแข็ง จนจิตเข้าถึงความตั้งมั่นแน่นอน (อัปปนาสมาธิ) หรือเรียกว่าเป็นสมาธิระดับฌานได้แล้ว จิตย่อมไม่รับสิ่งกระทบภายนอกใดๆ เข้าปรุงอารมณ์ คงมีแต่อารมณ์ภายในหรือที่เรียกว่า อารมณ์ฌาน เท่านั้นที่เกิดขึ้นกับจิต ด้วยเหตุนี้จิตที่เป็นสมาธิระดับฌาน จึงปลอดจากอารมณ์ปรุงแต่งของกิเลสที่เรียกว่า นิวรณ์ธรรม คือจิตปลอดจากความพอใจในกามคุณ (กามฉันท) ปลอดจากการคิดร้ายต่อผู้อื่น (พยาบาท) ปลอดจากความหุดหู่ซึมเซา (ถีนมิทธะ) ปลอดจากความฟุ้งซ่านรำคาญ (อุทธัจจกุกกุจจะ) และปลอดจากความลังเลสงสัย (วิจิกิจฉา) ได้ชั่วคราวขณะที่จิตยังทรงอยู่ในฌาน เมื่อใดที่กำลังสมาธิของจิตถอยออกจากความทรงฌาน กิเลสทั้งห้ายังกลับมาปรากฏเป็นอารมณ์ขึ้นกับจิตได้อีก

อารมณ์ภายในที่เกิดขึ้นกับบุคคลผู้มีจิตทรงอยู่ในฌานได้แก่

รูปฌานที่ ๑. มีอารมณ์ภายในห้าอย่าง คือ วิตก วิจาร ปีติ
สุข เอกัคคตา

รูปฌานที่ ๒. มีอารมณ์ภายในสามอย่าง คือ ปีติ สุข เอกัคค
ตา

รูปฌานที่ ๓. มีอารมณ์ภายในสองอย่าง คือ สุข เอกัคคตา

รูปฌานที่ ๔. มีอารมณ์ภายในสองอย่าง คือ อุเบกขา เอกัคค
ตา

อรูปฌานที่ ๑. มีอารมณ์ภายในหนึ่งอย่าง คือ อากาสานัญ-
จายตนะ

อรูปฌานที่ ๒. มีอารมณ์ภายในหนึ่งอย่าง คือ วิญญาณัญ-
จายตนะ

อรูปฌานที่ ๓. มีอารมณ์ภายในหนึ่งอย่าง คือ อากิญจัญ-
ญายตนะ

อรูปฌานที่ ๔. มีอารมณ์ภายในหนึ่งอย่าง คือ เนวสัญญานา-
สัญญายตนะ

สรุปแล้ว อารมณ์ของจิตเกิดได้สองทาง คือ จิตรับสิ่ง
กระทบภายนอกเข้าปรุงเป็นอารมณ์และจิตไม่รับสิ่งกระทบภายนอก
แต่มีอารมณ์ภายในหรืออารมณ์ฌานเกิดขึ้น

(๒). จิตทำหน้าที่สร้างร่างกาย

จิตเป็นพลังงานที่มีการเกิด-ดับ จิตจึงทำงานได้ ด้วยการ
สั่งสมองให้คิด สั่งปากให้พูด ให้กินให้ดื่ม สั่งอวัยวะของร่างกาย
ให้ทำตามที่จิตต้องการ ผู้รู้ในพุทธศาสนาจึงได้กล่าวว่า **“จิตเป็นนาย
กายเป็นบ่าวรับใช้จิต”** หากจิตสร้างร่างกายในขณะที่มีอารมณ์ดี ย่อม
สั่งสมองให้คิดดี สั่งปากให้พูดดี ให้กินดี ให้ดื่มดี และสร้างร่างกาย
ให้กระทำการที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมดี หากเป็นไปในทางตรงข้าม
จิตสร้างงานขณะมีอารมณ์ไม่ดี การคิด การพูดและการกระทำ ย่อม
แสดงออกเป็นพฤติกรรมไม่ดีให้สัมผัสได้ พูดดี พูดไม่ดี มีหูเป็น
เครื่องวัด กินดี กินไม่ดี ดื่มดี ดื่มไม่ดี มีตาเป็นเครื่องวัด พฤติกรรม
ที่เร้นลับหรือลึกลับ รวมถึงการคิดดี คิดไม่ดี จิตของมนุษย์ผู้ทรง
อภิญญา (เจโตปริยญาณ) สามารถวัดได้ โดยเฉพาะจิตของเทวดา
ที่สถิตอยู่ในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา สามารถสัมผัสได้กับ
พฤติกรรมของมนุษย์ทุกรูปแบบ ด้วยเหตุนี้ความลับของมนุษย์
จึงไม่มีกับเทวดาที่อยู่ในสวรรค์ชั้นต้น (จาตุมหาราชิกา) ซึ่งอยู่ติด
กับภพมนุษย์

(๓). จิตทำหน้าที่เก็บสะสมผลของกรรม

คำว่า “กรรม” หมายถึง การกระทำ บุคคลทำกรรมได้สามทาง คือ

ทำกรรมด้วยการคิดเรียกว่า **มโนกรรม** ทำกรรมด้วยการพูดเรียกว่า **วจีกรรม** ทำกรรมด้วยการกระทำเรียกว่า **กายกรรม** หากเป็นกรรมดี คือกระทำแล้วไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีล ไม่ผิดธรรม เรียกว่า กุศลกรรม เช่น คิดช่วยเหลือผู้อื่น ลัทธิอื่น พูดความจริง พูดไพเราะ พูดมีสาระ บำเพ็ญทาน ทำการช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลือสัตว์อื่น ฯลฯ เหล่านี้เป็นกุศลกรรม ผู้ใดประพฤติแล้วจิตย่อมเก็บบันทึกผลกรรมดีไว้ภายใน เป็นบุญ เมื่อใดที่กรรมดีให้ผล ผู้ประพฤติกุศลกรรมดีไว้แล้ว ย่อมได้รับผลแห่งบุญนั้น ตรงกันข้าม ผู้ใดประพฤติกุศลกรรม ผู้ประพฤติด้อยกรรมไม่ดีที่ ให้ผลเป็นบาปไว้ในดวงจิต เมื่อใดที่อกุศลกรรมให้ผล ผู้นั้น ย่อมได้รับผลแห่งบาปนั้นตอบสนอง

ความสะอาด ความสบาย และความสุขของชีวิต เป็นเหตุที่เนื่องมาจากบุญให้ผล ความขัดข้อง (อุปสรรค) มีสิ่งที่ต้องแก้ไข (ปัญหา) และความไม่สบายกายไม่สบายใจ เป็นเหตุที่เนื่องมาจากบาปให้ผล ด้วยเหตุนี้ ผลสะท้อนของแต่ละชีวิต จึงเป็นมาตรชีวิต

บุญและบาปที่แต่ละบุคคลทำสั่งสมไว้ในจิตไม่เท่ากัน และหากผู้ใดพัฒนาจิตจนเข้าถึง ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ได้แล้ว ย่อมรู้เห็น เข้าใจได้ชัดแจ้งว่า ชีวิตมีการดำเนินสืบต่อมายาวนาน จนหาต้นกำเนิดของชีวิตไม่พบ ว่าชีวิตเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใด แต่ละชาติที่เกิดมา เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึง พฤติกรรมดีและพฤติกรรมที่ผิดพลาดของสัตว์ บุคคล ที่สร้างบุญและสร้างบาปสั่งสมไว้ในดวงจิต มีเป็นอนันต์ คือไม่อาจนับได้ว่ามีมากน้อยแค่ไหน เสวยผลบุญ และชดใช้หนี้บาปอีกยาวนานแค่ไหน ก็ไม่มีวันหมดสิ้นได้ เว้นไว้แต่ว่าผู้ใดสามารถนำพาชีวิตพ้นไปจากการเวียนตาย-เวียนเกิด เป็นสัตว์ประเภทต่างๆ ในวัฏสงสารได้แล้ว บุญและบาปที่ยังเหลือค้างอยู่ในดวงจิต เป็นอันยกเลิกให้ผล

กรรมนิยาม (Moral Law)

หมายถึง กฎแห่งการกระทำ หรือ คือกฎแห่งเหตุและผล (order of act and result) ความรู้ในพุทธศาสนาไม่มีคำว่า บังเอิญ หรือความน่าจะเป็น ทุกปรากฏการณ์ (ผล) ที่เกิด ย่อมมีเหตุที่ทำให้เกิด หรือเหตุเกิดขึ้นแล้ว ย่อมมีผล (ปรากฏการณ์) เกิดตามมา เพียงแต่ว่าการกระทำไว้เป็นเหตุมีแตกต่างกัน ผลที่เกิดตามมาก็จึงมีแตกต่างกันไปด้วย ตามชนิดของการกระทำ (กรรม) ที่บุคคลได้ประพฤติไว้ไม่เหมือนกัน

เจ้าชายทรงตัดพระเมาลี

เมื่อเสด็จถึงฝั่งแม่น้ำโนมา เจ้าชายทรงตัดพระเมาลีด้วยพระขรรค์

ทรงแสวงหาโมกขธรรม คือ ความหลุดพ้น

ในชั้นแรกเจ้าชายเสด็จไปศึกษาอบรมกับดาบสบางท่าน เพื่อแสวงหาความเป็นผู้หลุดพ้น จากทุกข์

กรรม ๑๒

บุคคลมีการกระทำที่แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งได้เป็น ๓ แบบใหญ่
คือ

๑. กรรมที่ให้ผลตามกาลเวลา

- กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน (ภาพนี้)
- กรรมที่ให้ผลในภาพที่จะไปเกิด (ภาพหน้า)
- กรรมที่ให้ผลในภาพต่อๆ ไป
- กรรมเล็กให้ผล

๒. กรรมที่ให้ผลตามหน้าที่

- กรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด
- กรรมสนับสนุน หรือซ้ำเติมกรรมนำเกิด
- กรรมบีบคั้นกรรมนำเกิด ให้ทุเลาลงหรือหุดสั้นเข้า

- กรรมแรงฝ่ายตรงข้ามที่ตัดรอนกรรมนำเกิด และตัดรอนกรรมสนับสนุนให้ขาดไปหรือหยุดไป

๓. กรรมที่ให้ผลตามลำดับความรุนแรง

- กรรมหนักให้ผลก่อน
- กรรมที่ทำบ่อยๆ ให้ผลรองลงมา
- กรรมใกล้ตายให้ผลต่อเมื่อ กรรมหนักและกรรมที่ทำบ่อยๆ ยังไม่ให้ผล
- กรรมสักแต่จะทำจะให้ผลต่อเมื่อไม่มีกรรมอื่นให้ผล

เจ้าชายทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา

เมื่อไม่พอพระทัยด้วยอุตมคติและข้อปฏิบัติของดาบสทั้งสอง เจ้าชายจึงทรงแสวงหาบรรดาด้วยพระองค์เอง โดยทรงบำเพ็ญตะบะ ทรมาณพระองค์ มีพระภิกษุเบญจวัคคีย์คอยปฏิบัติ

พินสามสาย

ทำวสักกะ จอมเทพ ทรงติดพินสามสาย สายหนึ่งตั้งเกินไป สายหนึ่งหย่อนเกินไป สายหนึ่งพอดี

ปัญญาที่มนุษย์สามารถพัฒนาได้

มนุษย์ใช้ปัญญาและใช้ประสบการณ์ในการประเมินตนเอง ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้หรือความฉลาดที่เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์และสัตว์มีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของสมองและขึ้นอยู่กับคุณภาพของสมอง มนุษย์มีขนาดของสมองใหญ่กว่าสัตว์อื่น มีจำนวนเซลล์สมองมากกว่า และมีการเชื่อมโยงแขนงของเซลล์ (synapse) มากกว่า จึงมีความซับซ้อนในการทำงานได้มาก มนุษย์มีความสามารถในการพัฒนาปัญญาได้ ๓ ระดับ คือ

(๑) **สุตมยปัญญา** หมายถึง ปัญญาที่เกิดจากการฟัง การดู หรือการอ่าน หรือการสัมผัสด้วยระบบประสาท

(๒) **จินตามยปัญญา** หมายถึง ปัญญาที่เกิดจากคิด พิจารณา วิเคราะห์ วิจัย หาเหตุผล เมื่อใดที่เหตุผลมีความสัมพันธ์กัน ความจริงย่อมปรากฏขึ้น ปัญญาประเภทนี้ เข้าถึงความจริงที่ยังมีกาลเวลาเข้ามาเป็นตัวแปรให้เกิดเป็นความไม่จริงได้ เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป ความจริงที่เคยมีเหตุผลสัมพันธ์กัน จะเปลี่ยนไปเป็นความไม่จริง คือ เหตุและผลไม่สัมพันธ์กัน จึงเรียกความจริงประเภทนี้ว่า “**สภาวะัจจะ**” หรือคือความจริงชั่วคราวนั่นเอง

ปัญญาทั้งสองประเภทนี้ เป็นการเรียนรู้ด้วยระบบประสาทสัมผัส ซึ่งมีผลเป็นความจำ (สัญญา) และยิ่งได้รู้ ได้เห็น ได้ทำมา มาก จึงทำให้เกิดเป็นประสบการณ์ขึ้นได้ ปัญญาทั้งสองประเภทนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นปัญญาทางโลก เพราะชาวโลกนิยมพัฒนาเกินจากมนุษย์แล้ว เทวดาและสัตว์เดรัจฉาน ยังสามารถเข้าถึงปัญญาเช่นนี้ได้ ดังตัวอย่างในสมัยที่พระโพธิสัตว์ไปเกิดเป็นเทวดาชื่อ ธรรมิกเทพบุตร เพื่อบำเพ็ญขันติอุปัชฌายะ ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เช่นเป็น นกคุ่มเพื่อบำเพ็ญสังฆบารมี เป็นนกแขกเต้า เพื่อบำเพ็ญอุเบกขาบารมี และเป็นลิงมหากปราชญ์เพื่อบำเพ็ญวิริยบารมี ฯลฯ

(๓) **ภาวนามยปัญญา** หมายถึง การพัฒนาจิตให้สงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ ด้วยการปฏิบัติสมถกรรมฐาน และพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาเห็นแจ้ง ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

การพัฒนาปัญญาในรูปแบบที่สามนี้ มีมนุษย์ เทวดารวมถึงพรหมเท่านั้นที่พัฒนาได้ เพราะเป็นปัญญาสูงสุดที่สามารถเปลี่ยนสถานะของจิตที่เป็นปุถุชน ไปเป็นสถานะของจิตที่เป็นอริยบุคคลได้ การฝึกอบรมจิตให้สงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ จะเกิดขึ้นได้ต้องฝึกจิตให้มีกำลังของสติกล้าแข็ง ผู้ใดฝึกจิตให้มีกำลังของสติมาก จนถึงระดับที่ทำให้จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิแน่น (อัปปนาสมาธิ) หรือที่เรียกว่า สมาธิระดับฌานได้แล้ว เมื่อถอยจิตออกจากความทรงจำ ความรู้สูงสุดที่ยังข้องเกี่ยวอยู่กับโลกทั้งสาม (กามภพ รูปภพ อรูปภพ) หัวตัวที่เรียกว่า อภิญญา ๕ (อิทธิวิธี ทิพพโสถ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ เจโตปริยญาณ ทิพพจักขุ) ย่อมเกิดขึ้นกับผู้ที่มีจิตเข้าถึงความตั้งมั่นเป็นสมาธิแน่นได้เป็นอัตโนมัติ จากความรู้สูงสุดระดับโลกียะนี้ ทำให้บุคคลเข้าถึงหรือมีประสบการณ์รู้เห็นเข้าใจปรากฏการณ์ที่อยู่เหนือประสาทสัมผัส ซึ่งมีผลทำให้การเข้าถึงความจริงในทางโลกได้มากกว่าผู้มีปัญญาในสองระดับแรก และประเมินตนเองได้ลึกซึ้งยิ่งกว่าการใช้เพียงประสาทสัมผัส ปัญญาสูงสุดระดับโลกียะสามารัรู้ เห็น เข้าใจ ความจริง (เหตุผล) ของการเวียนตาย-เวียนเกิดของสัตว์ในวัฏสงสารได้ สามารถสัมผัสกับสัตว์ที่มีรูปร่างกายที่เป็นทิพย์ได้ สามารถสัมผัสกับเสียงของสัตว์ในต่างมิติได้ สามารถล่วงรู้ความคิดของสัตว์บุคคลได้ ฯลฯ

การฝึกอบรมจิตให้เข้าถึงปัญญาเห็นแจ้ง หรือคือปัญญาที่เห็นเหตุเห็นผล ถูกตรงตามความเป็นจริงแท้ (ปรมัตถสัจจะ) แม้

กาลเวลาจะผ่านไปนานไปแค่ไหน ความจริงจะยังคงเป็นความจริง หรือ เหตุผลที่เคยสัมพันธ์กัน จะยังคงสัมพันธ์เหมือนเดิมไม่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา เช่น กับความจริงที่เป็นสภาวะลัจจะ ปัญญาสูงสุดระดับที่พ้นจากภพทั้งสาม รู้เห็นเข้าใจถูกตรงตามความเป็นจริงว่า แท้จริงแล้วสรรพสิ่ง เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมมีการดับไปเป็นธรรมดา คือสรรพสิ่งล้วนไม่มีตัวตนแท้จริง จึงไม่ยึดเอาสิ่งที่ไม่มีความคงตัวไว้กับจิต ทำให้จิตเป็นอิสระต่อสรรพสิ่งที่เข้าสัมผัสผัสจิต อาทิ จิตเป็นอิสระจากโลกธรรม เป็นอิสระจากวัตถุ เป็นอิสระจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน ฯลฯ การใช้ปัญญาสูงสุดระดับโลกุตตระนี้ มาเป็นเครื่องมือประเมินตนเอง จึงนำไปสู่การลดความทุกข์ให้น้อยลง จนถึงขั้นนำพาชีวิตให้พ้นไปจากความทุกข์ทั้งปวงได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความรู้คือตัวปัญญา รวมถึงประสบการณ์ของแต่ละบุคคลมีไม่เหมือนกัน มีไม่เท่ากัน จึงเป็นต้นเหตุทำให้การประเมินตนเองได้ผลออกมาไม่เหมือนกัน มนุษย์จึงเชื่อและกระทำการต่างๆ ตามความเห็นของตน อันนำมาซึ่งพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นปกติของธรรมชาติย่อมเป็นเช่นนั้น ด้วยเหตุนี้มนุษย์ที่มีปัญญาสูงสุด ผู้หวังให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่สงบสุข จึงได้บัญญัติข้อละเว้น มีให้ประพฤติ ที่เรียกว่า วินัย หรือศีล ไว้สำหรับบุคคลที่มีความศรัทธาแตกต่างกัน นำไปประพฤติ เพื่อให้เข้าถึงจุดหมายร่วมกัน คือความสงบสุขของสังคม

พระพุทธรูปผู้ทรงไว้ซึ่งความเป็นลัทธิปัญญา ได้บัญญัติศีล ๕ ไว้ให้ฆราวาสในพุทธศาสนา นำไปประพฤติปฏิบัติ เพราะทรงทราบว่า ผู้ใดไม่เว้นประพฤติข้อบัญญัติที่พระองค์ทรงทราบ ย่อมทำให้ชีวิตเข้าถึงความวิบัติได้ อาทิ ประพฤติปาณาติบาต ประพฤติกาเมสุมิฉฉาจาร เมื่อกรรมให้ผล พลังของบาปย่อมผลักดันจิตวิญญาณ หลังจากทิ้งร่างแล้ว ให้โคจรไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพนรกอเวจีและสุญมโลกได้ การละเมิดศีลด้วยการกล่าววาจาปรัมปรา ผู้ทรงคุณธรรมสูง หลังจากจิตทิ้งชั้นธรรมาโลกไปแล้ว พลังของบาปย่อมผลักดันจิตวิญญาณ ให้โคจรไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพเปรต และภพเดรัจฉานได้

ในห้วงเวลาที่โลกว่างจากพุทธศาสนา ก่อนที่พระโพธิสัตว์จะ จูติจากดุสิตเทวโลกมาสู่โลกมนุษย์ ในดินแดนอัลลัมปารัฐ เกิด พุทธิภิภักข์ขึ้น ประชาชนต่างเดือดร้อนด้วยขาดแคลนอาหารบริโภค จึงพากันอพยพย้ายถิ่นกันเป็นจำนวนมาก ในกลุ่มชนที่อพยพนั้นมี นายโกตูลิกพร้อมภรรยาและทารกวมอยู่ด้วย ครอบครัวของ นายโกตูลิกเดินมุ่งหน้าสู่กรุงโกสุมพิ ตั้งใจว่าจะไปดำเนินชีวิต อยู่ที่นั่น ในขณะที่เดินเข้าไปในระยะทางที่ไกลแสนไกลอยู่หลายวัน ทำให้เสบียงหมดลงกลางทาง นายโกตูลิกและครอบครัวไม่มี อาหารตกถึงท้อง จึงเกิดความหิวโหยและอ่อนเพลียแทบจะหมด เรี่ยวแรง นายโกตูลิกจึงออกความคิดที่เป็นอัมปลงคลว่า หากเรา ทิ้งลูกไว้กลางทาง แล้วเราทั้งสองรีบเดินก็คงจะถึงจุดหมายปลายทาง

โดยที่ยังมีชีวิตอยู่ และมีโอกาสสร้างลูกใหม่ขึ้นมาได้ ด้วยวิสัย ของผู้เป็นแม่ นางไม่เห็นดีด้วย แล้วปลัดกันอุ้มทารกเดินมุ่งหน้า ต่อไป ในที่สุดทารกได้ตายลงระหว่างทาง นายโกตูลิกและภรรยา จึงช่วยกันขุดหลุมฝังศพทารกและเดินต่อไป จนในที่สุดได้เดินทาง มาถึงบ้านคนเลี้ยงโคซึ่งอยู่ในเขตของกรุงโกสุมพิ ที่บ้านของนาย โคบาลกำลังจัดงานบุญกันอย่างเอิกเกริก มีการหุงข้าวทิพย์ (ข้าว มธุปายาส) และเตรียมอาหารไว้มากมายเป็นพิเศษ ด้วยจะมีพระ บัณฑิตเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่งมารับบิณฑบาต เมื่อนายโคบาลเห็น โกตูลิกและภรรยาผอมโซ มีท่าทางอิดโรย เดินเข้ามายังบ้าน ของตน จึงออกไปทักทายต้อนรับ ด้วยการพูดว่า

นายโคบาล : พ่อเอ๋ย แม่เอ๋ย พวกนี้มาจากไหนเล่า ดูท่าทาง หมดแรง อิดโรย เหน็ดเหนื่อย เชิญขึ้นบนเรือนของข้าพเจ้าก่อนเถิด

เมื่อสนทนาพูดคุยจนได้ความกระจ่างแล้ว นายโคบาลจึงให้ บริวารจัดสำรับอาหารมาให้อาคันตุกะคนละชุด แต่ภรรยาเป็นห่วง สามี ไม่ยอมบริโภคอาหารที่เป็นส่วนของตน ด้วยหมายใจว่าสามี อดอาหารมาเจ็ดวันแล้ว จะได้บริโภคให้เต็มอิ่ม นายโกตูลิกได้ บริโภคอาหารทั้งสองสำรับจนท้องแน่น มือเย็นก็บริโภคเข้าไปอีก แทบถึงคอหอย ผลปรากฏว่าคืนนั้นนายโกตูลิกได้ตายลงด้วย อาหารไม่ย่อย ก่อนตายเหลือบไปเห็นแม่สุนัขกำลังกินก้อนข้าวอยู่ จึงอุทานขึ้นว่า “โอ สุนัขนี้มีบุญยิ่งกว่าเรามาก ไม่ต้องทำงาน

แต่เมื่อถึงเวลาก็ได้กินอาหาร” คตินิมิตเกิดขึ้นในจิต แล้วตายลง
ทันใด จิตจึงโคจรเข้าไปเกิดอยู่ในท้องของแม่สุนัข

เรื่องที่ยกมาบอกเล่าให้ฟัง เพื่อที่จะบอกว่า การใช้ปัญญาที่รู้
ไม่จริงแท้มาประเมินตนเองแล้ว ทำให้เกิดการสร้างและสั่งสมบาป
ให้เกิดขึ้นกับตัวเองได้ เมื่อกรรมชั่วให้ผล ย่อมนำชีวิตไปสู่ความ
วิบัติได้ เหมือนกับเรื่องของนายโกตุหลิกที่ยกมาบอกเล่าให้ฟัง

นอกจากโทษหนักดังที่บอกเล่ามาแล้วข้างต้น การใช้ปัญญา
เห็นผิดยังมีโอกาสละเมิดศีล ๕ ที่เป็นโทษอย่างเบา ให้ผลเป็น
ความวิบัติในชีวิตปัจจุบันได้ อาทิ

ประพตติฆ่าสัตว์	ส่งผลให้บุคคล	มีอายุสั้น
ประพตติลักขโมย	ส่งผลให้บุคคล	มีโรคะพินาศ
ประพตติผิดกาม	ส่งผลให้บุคคล	มีศัตรูจงเวร
ประพตติกล่าววาจาเท็จ	ส่งผลให้บุคคล	ถูกกล่าวดู
ประพตติวาจาส่อเสียด	ส่งผลให้บุคคล	แตกจากมิตร
ประพตติวาจาหยาบคาย	ส่งผลให้บุคคล	ได้ยินได้ฟังสิ่ง ไม่น่าพอใจ
ประพตติวาจาเพ้อเจ้อ	ส่งผลให้บุคคล	ไม่มีคนเชื่อ
ประพตติดื่มสุรา	ส่งผลให้บุคคล	ขาดสติ, เป็นบ้า

พระกระยาหารก่อนตรัสรู้

นางสุชาดา ถวายข้าวมธุปายาส คือ ข้าวหุงด้วยนมสด ผสมน้ำผึ้ง
แต่พระโพธิสัตว์ เป็น พระกระยาหารมื้อก่อนตรัสรู้

ทรงลอยถาด

เจ้าชายเสด็จไปสู่ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ภายหลังจากที่เสวยข้าวมธุปายาสนั้น
แล้วทรงลอยถาดทองลงในแม่น้ำ

ความแตกต่างในการใช้ปัญญา

เรื่องที่ใช้เปรียบเทียบ	ปัญญาทางโลก	ปัญญาสูงสุด
(๑) การรู้ เห็น เข้าใจ	ใช้ประสาทสัมผัส	ใช้จิตสัมผัส
(๒) ความจริง (เหตุผล) ที่เข้าถึง	สภาวะลึกลับ	ปรมาตถลึกลับ
(๓) สิ่งที่น่าสนใจ รอบตัว	สรรพสิ่งที่อยู่	รูปนามตัวเอง
(๔) ความยาวนาน ของชีวิต	มองแค่ช่วง ชีวิตนี้	มองชีวิตได้ยาว ไกลข้ามภพชาติ
(๕) ความเห็นแก่ตัว (ego)	เพิ่มความเห็น แก่ตัว	ลด, หหมดความ เห็นแก่ตัว
(๖) การแก้ปัญหา	แก้ที่ปลายเหตุ	แก้ที่ต้นเหตุ

(๗) การสร้างคุณธรรม	ปฏิบัติจริยธรรม	ดับอัตตา
(๘) การบริโภคใช้สอย	มักมาก สละและอสละ	มักน้อย เฉพาะสละ
(๙) การแสวงความสุข	กามสุข	สงบสุข
ฯลฯ		

การตรัสรู้ (คือรู้อย่างแจ่มแจ้ง)

นายโสติดิยะ คนทาบหญ้า ๘ ฟอนแต่เจ้าชาย ทรงนำไปเกลี้ยได้ไม้โพธิ์ และประทับนั่งบนนั้น ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ด้วยการปฏิบัติบำเพ็ญทางจิต ก็ได้ทรงบรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ (คือ พระปัญญาตรัสรู้เองโดยชอบ อำนวยอดเยี่ยม) ในเวลารุ่งอรุณ วันวิสาขปุณณมี

ธิดาพญามาร

ตลอดเวลา ๗ วัน ที่พระพุทธเจ้าเสวยวิมุตติสุขอยู่ที่โคนต้นอชปาลนิโครธ (ต้นไทรที่เด็กเลี้ยงแพะพักอาศัยร่มเงา) ธิดาทั้ง ๓ ของพญามาร ได้มาพยายามที่จะยั่วให้ทรงหันไปสู่อะนาถิหาร แต่ก็ไม่เป็นผล

ทัศนคติในการประเมิน

ผู้ที่พัฒนาปัญญาในทางโลก (สุตมยปัญญา และ จินตามยปัญญา) นิยมใช้คุณสมบัติเป็นหลักในการประเมิน เช่น ใช้ระดับของความรู้ที่บุคคลพัฒนาได้ ใช้การได้รู้ ได้เห็น ได้ทำมามาก (ประสบการณ์) ตลอดจนใช้วิวุฒิเป็นหลักในการประเมิน ส่วนผู้ที่มีปัญญาสูงสุด (ภาวนามยปัญญา) ไม่ใช้วิวุฒิ แต่ใช้ศักยภาพคือพลังอำนาจที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล เป็นหลักในการประเมินบุคคล เช่น ใช้คุณธรรมที่ ทักษะสามเณรอรหันต์ และ ปัญญาที่ปิกาสามเณรอรหันต์ ได้รับอนุญาตจากพระพุทธเจ้าให้บวชเป็นภิกษุสงฆ์ และภิกษุณีสงฆ์ได้ ทั้งๆ ที่มีอายุได้ประมาณเจ็ดขวบ นอกจากนี้ผู้มีปัญญาสูงสุดยังใช้ความสามารถที่มีอยู่ในตัว เป็นหลักในการประเมิน ดังตัวอย่างที่เห็นได้ในกรณีของพระสาครตะ ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่เขาคิชฌมกุฏ พระพุทธเจ้ามีบัญชาให้พระสาครตะแสดงฤทธิ์ให้ชาวอังคะดู เพื่อให้ชาวอังคะเกิดศรัทธาแล้วหันมาฟังธรรมจากพระโอษฐ์ ในวันที่พระมหาปชาบดีมาลา

พระพุทธโคดม เพื่อเข้าสู่นิพพาน พระพุทธะได้ตรัสกับพระมหาปชาบดีว่า “จงรู้เวลาเถิดท่านโคตม” แต่ก่อนที่พระมหาปชาบดีจะทูลลากลับ พระพุทธะมีพระบัญชาให้พระมหาปชาบดีแสดงฤทธิ์ให้พุทธบริษัทได้เห็นเป็นบุญตาว่า แม่จะเป็นสตรีเพศ เมื่อพัฒนาจิตจนเข้าถึงอภิญญาแล้ว ย่อมแสดงฤทธิ์ได้เหมือนนรุษเพศ เช่นเดียวกัน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสารีบุตรได้แสดงธรรมด้วยการใช้อุคาสนีปาฏิหาริย์ ควบคู่กับอาเทศนาปาฏิหาริย์ ส่วนพระมหาโมคคัลลานะแสดงธรรมให้พุทธบริษัทฟัง ด้วยการใช้อุคาสนีปาฏิหาริย์ควบคู่กับอิทธิปาฏิหาริย์ ทั้งนี้เพื่อให้พุทธบริษัทเกิดศรัทธาและพิจารณาธรรมตามคำสอนของพระพุทธะ ฯลฯ นอกจากนี้ผู้ที่เข้าถึงปัญญาสูงสุดยังใช้ความเป็นเลิศ (เอตทัคคะ) ในการประเมินตน เช่น พระพุทธะประเมินให้พระอนุรุทธะ และภิกษุณีสกุลา เป็นเลิศในด้านมีตาทิพย์ (ทิพพจักขุ) ประเมินให้พระมหาโมคคัลลานะและพระอุบลวรรณาภิกษุณี เป็นเลิศในการแสดงฤทธิ์ ประเมินให้พระอัญญาโกณฑัญญะ และพระมหาปชาบดีภิกษุณีเป็นเลิศในการมีประสบการณ์มาก มีประสบการณ์มายาวนาน (รัตตัญญู) ฯลฯ

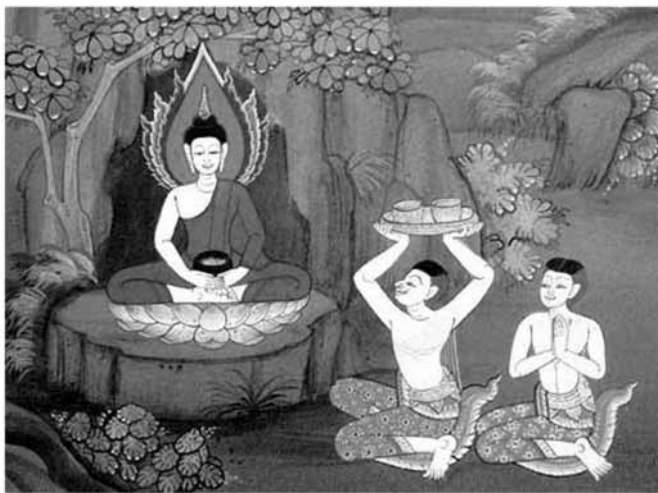
สรุปได้ว่า ปัญญาทางโลกรู้เห็น เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้แบบตื่นเงิน และมองเห็นได้เพียงแค่วิวปัจจุบันความรู้ทางโลกเป็นเพียงสัญญา หากใช้ส่องนำทางให้กับชีวิตแล้ว ยังเปิดโอกาสให้นำพาชีวิตไปสู่

ความวิบัติได้ในชีวิตปัจจุบัน อุปสรรคและปัญหายังมีเกิดขึ้นให้ต้องแก้ไข เมื่อใดที่อายุขัยหมดสิ้นลง โอกาสที่จิตวิญญาณจะโคจรไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในอบายภูมิย่อมมีได้เป็นได้ ตรงกันข้าม ผู้ที่มีปัญญาสูงสุดระดับโลกียะ ย่อมรู้เห็น เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ลึกซึ้งกว่า มองเห็นชีวิตได้ยาวไกลออกไปถึงภพภูมิข้างหน้า และหากใช้ปัญญาสูงสุดระดับโลกุตระส่องนำทางให้กับชีวิตด้วยแล้ว อุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นกับชีวิตปัจจุบัน ย่อมผ่านพ้นได้ง่าย และยังสามารถใช้เป็นโคมส่องทางให้กับชีวิต ดำเนินไปในแนวทางที่เป็นสุคติ นอกจากนี้ปัญญาสูงสุดระดับโลกุตระ ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือกำจัดกิเลสที่ผูกมัดใจ (สังโยชน์) ให้ขาดไปจากจิตวิญญาณ มีความทุกข์ลดเหลือเพียงน้อยนิด มีสภาวะของจิตเป็นอริยบุคคล ไม่นำพาชีวิตไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพภูมิต่ำได้อีก และหากเมื่อใดกิเลสตัวสุดท้ายที่เรียกว่า อวิชชา ถูกกำจัดให้หมดไปจากใจได้แล้ว ความสดีไสปริสุทธิ์ของจิตย่อมเกิดขึ้น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความมีเมตตา มีสติ มีปัญญา ฯลฯ ย่อมหมดสิ้นไปจากใจ ใจที่บริสุทธิ์เช่นนี้ ย่อมหมดโอกาสที่จะโคจรมาเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพภูมิใด นับแต่ภพพรกจนถึงพรหมโลก การนำพาชีวิตพ้นไปจากความทุกข์ทั้งปวง เกิดได้ด้วยวิธีเช่นนี้ นั่นคือความรู้เห็น เข้าใจ ของปัญญาเห็นถูกตามธรรม หรือ ปัญญาสูงสุดระดับโลกุตระ ของบุคคลผู้ซึ่งกำลังดำเนินชีวิตอยู่บนเส้นทางของอริยมรรค

พญานาค ชื่อมจลินท์

ภายใต้ต้นมจลินท์ หรือต้นจิก มีพญานาคชื่อ มจลินท์
มาถวายอารักขา ป้องกันพระองค์จากฝนและลมหนาว

อุบาสกคู่แรก

พ่อค้า ๒ คน คือ ตปุสสะ กับภัลลิกะ ได้ถวายข้าวสัตตुक้อน
และข้าวสัตตุดมสนน้ำผึ้งแด่พระพุทธเจ้า และประกาศตนเป็นอุบาสก
ถึงพระพุทธกับพระธรรมเป็นสรณะ (เป็นที่พึ่ง)

ประเมินตนด้วยสัญญา

ความรู้ที่ได้จากการอ่านตำรา คัมภีร์ หรือได้จากการฟังผู้รู้
มาบอกกล่าวแล้วจำได้ ถือว่าผู้อ่าน ผู้ฟัง เป็นผู้ที่เข้าถึงหรือมี
ความจำในข้อมูลของความรู้นั้น เช่น อ่านจากพระสูตรแล้วรู้ว่า
อสิตดาบสขึ้นไปพักอิริยาบถอยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หรืออ่าน
จากพระสูตรแล้วรู้ว่า ลูกเศรษฐีสี่คน ที่เกิดอยู่ในพุทธกาลของ
พระกัสสปพุทธเจ้า ได้มีความเห็นถูกแบบโลก ว่าไปทำบุญไม่เห็น
สนุกตรงไหน ต้มเหล้าสนุกกว่า บริโภคอาหารรสเลิศมีความสุข
กว่า และใช้เงินซื้อหญิงสาวมาบำเรอความใคร่ให้กับตนสนุกกว่า
จึงได้ใช้ปัญญาทางโลก ส่องนำทางให้กับชีวิต เมื่อตายแล้ว
ชนกรรมผลักดันจิตวิญญาณของลูกเศรษฐีทั้งสี่ ให้โคจรลงไปเกิด
เป็นสัตว์อยู่ใน อเวจิมหานรก ยาวนานถึงหนึ่งพุทธันดร เมื่อพ้นจาก
อเวจิมหานรกแล้ว จิตวิญญาณของบุคคลทั้งสี่ยังต้องโคจรไปเกิด
เป็นสัตว์นรกอยู่ในยมโลกที่เรียกว่า โลหกุมภินรก เสวยทุกข์วิบาก
อีกยาวนานถึงหกหมื่นปี เมื่อเทียบเวลากับเมืองมนุษย์ ซึ่งขณะนี้

ลัทธิวรกทั้งสี่ยังเสวยความทุกข์อยู่ที่นั่น ฯลฯ ความรู้เหล่านี้เป็นเพียงความจำที่เรียกว่า สัญญา เกิดขึ้นได้เนื่องจากมีผู้รู้ได้จดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ซึ่งยังไม่แน่ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือไม่ ด้วยเหตุนี้พระพุทธรูปจึงได้ตรัสกับชาวกาลามะ แห่งเกสปุตนิกม แคว้นโกศล ไม่ให้เชื่อเรื่องที่ไม่มีเหตุผลรองรับ (กาลามสูตร) รวมได้สิบอย่างว่า ผู้ใดได้ยินได้ฟังคำบอกเล่าที่ออกจากปากของบุคคลแล้ว อย่าพึงปลงใจเชื่อตามหลักวินิจฉัย (หลักเกณฑ์) สิบอย่างดังนี้

ทรงแสดงพระปฐมเทศนา

เสด็จไปสู่ป่าอิสิปตนะ พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระปฐมเทศนาแก่ภิกษุเบญจวัคคีย์ (กลุ่มภิกษุ ๕ รูป) และภิกษุรูปหนึ่งในจำนวนนั้น คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรม ในวันอาสาฬหบูชา

เสด็จสู่กรุงกบิลพัสดุ์

พระพุทธเจ้าเสด็จสู่กรุงกบิลพัสดุ์ ตามพระราชดำรัสเชิญพระพุทธรูปบิดา ผู้ทรงทราบข่าวการตรัสรู้ของพระโอรส

กาลามสูตร

อย่าปลงใจเชื่อ

๑. ด้วยการฟังตามกันมา
๒. ด้วยการถือสืบเนื่องกันมา
๓. ด้วยการเล่าลือ
๔. ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
๕. ด้วยตรรก (ความคิด)
๖. ด้วยการอนุมาน
๗. ด้วยคิดตรองตามแนวเหตุผล
๘. เพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีของตน
๙. เพราะรูปลักษณะน่าเชื่อ
๑๐. เพราะเขาเป็นครูของเรา

แต่ให้เชื่อเมื่อใช้ปัญญาเห็นถูกต้องตามธรรม พิจารณาแล้วเห็นว่า สิ่งที่ได้ยินได้ฟังนั้น เป็นกุศลหรืออกุศล เมื่อนำคำบอกกล่าว

ไปประพฤติแล้ว มีโทษหรือไม่มีโทษ ฯลฯ หรือแม้คำบอกกล่าว นั้นเป็นความจริง มีเหตุผลรองรับ แต่เป็นความจริงที่มีได้เกิดจาก ปัญญาเห็นถูกต้องตามธรรม เมื่อกาลเวลาผ่านไป ความจริงดังกล่าวมีโอกาสแปรเปลี่ยน ไปเป็นความไม่จริงได้ ความจริงเช่นนี้เรียกว่า สภาวสังขยะ ก็มีให้ปลงใจเชื่อ

ผู้ที่เข้าถึงปัญญาเห็นถูกต้องตามธรรม ย่อมเห็นว่า สรรพสิ่งเกิดขึ้น ย่อมมีเหตุที่ทำให้เกิด เมื่อเหตุยังต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของกฎ ไตรลักษณ์ เหตุยังเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ (อนิจจัง) เหตุมีสภาวะที่คงทน อยู่ไม่ได้ (ทุกขัง) และเหตุไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน (อนัตตา) แท้จริง สรปลงได้ว่า เหตุที่ทำให้เกิดผล ในที่สุดแล้วไม่มีอยู่จริง นั่นคือเหตุมีความดับไปตามกฎไตรลักษณ์ สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นย่อมดับไปด้วย หรือหมายถึง สรรพสิ่งไม่มีอยู่จริงนั่นเอง เมื่อผู้มีปัญญาเห็นถูกต้องตามธรรม เห็นความจริงเป็นเช่นนี้ จิตจะไม่ยึดเอาสิ่งที่ไม่เป็นตัวตน มาเป็นของตน ด้วยเหตุนี้ผู้รู้และมีธรรมของพระพุทธะ จึงมีจิตเป็นอิสระจากโลกธรรม และเป็นอิสระจากวัฏฏะใดๆ จิตจึงว่างจากอารมณ์ปรุงแต่งในโลกธรรมและวัฏฏะ นี่คือปัญญาสูงสุดฝ่าย โลกุตตระที่พระพุทธะตรัสแก่ชาวกาลามะ มีให้ปลงใจเชื่อในเรื่อง สิบอย่างดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

ดังนั้น ผู้ใดประสงค์จะพัฒนาจิตตนเอง ให้เข้าถึงปัญญา เห็นถูกต้องตามธรรมได้ ต้องเข้าปฏิบัติธรรม จนเข้าถึงมรรคผลแห่ง

การปฏิบัติสองเรื่อง คือ ปฏิบัติสมถภาวนา จนจิตเข้าถึงความตั้งมั่นเป็นสมาธิ ระดับที่จะนำไปใช้เป็นฐานปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา จนเกิดปัญญาเห็นแจ้งได้แล้ว จึงจะรู้เห็น เข้าใจ ความเป็นจริงแท้ในสิ่งที่พระพุทธรูปตรัสไว้ในกาลามสูตร ว่าสามารถใช้เป็นหลักในการประเมินความเห็นถูกตามธรรม หรือความเห็นผิดไปจากธรรมของบุคคลได้ ผู้ใดมีความเห็นถูกๆ ย่อมเข้าใจความจริงที่ระบอบอยู่ภายใต้หัวข้อประเมินชีวิตด้วยปัญญา เมื่อใช้ความเห็นถูกๆ นำพาชีวิตให้ดำเนินไป ย่อมไม่มีอุปสรรคขัดขวาง และไม่มีปัญหาให้ต้องแก้ไข ตรงกันข้าม ผู้ใดมีความเห็นผิดไปจากความเป็นจริงแท้ที่ระบอบไว้ การดำเนินชีวิตย่อมมีอุปสรรคขัดขวาง และมีปัญหาให้ต้องแก้ไข ซึ่งผู้อ่านบทความสามารถใช้เป็นมาตรวัดความเห็นของตัวเองได้ ว่าเห็นผิดไปจากความเป็นจริงหรือเห็นถูกตามความเป็นจริงแท้ ไม่ว่าผลการประเมินจะออกมาในรูปใด ผู้อ่านจะปรับแก้ไขความเห็นของตน หรือว่าจะดำเนินตามความเห็นของตนต่อไป ย่อมเป็นสิทธิ์เฉพาะตนที่ทำได้ ผู้รู้ไม่มีสิทธิ์เข้าไปก้าวล่วงในชีวิตของผู้ใด แต่หากเห็นผิดแล้วนำตัวเอง (หงายภาชนะ) เข้ามารองรับคำบอกกล่าวที่ถูกตรงตามธรรม แล้วนำไปปรับแก้ไขให้ถูกตรงได้แล้ว ชีวิตย่อมดำเนินไปสู่ความสวัสดิ์

เสด็จเยือนพระชายาและพระโอรส

เมื่อประทับอยู่ ณ กรุงบิลพัสดุ์ พระพุทธเจ้าได้เสด็จเยือนพระชายาคือ พระนางยโสธรา และพระโอรส คือ พระราहुล

พระประยูรญาติเจริญรอยตามพระยุคลบาท

พระประยูรญาติหนุ่มๆ เป็นอันมากเจริญรอยตามพระยุคลบาทของพระพุทธเจ้า เสด็จออกผนวช

ประเมินชีวิตด้วยปัญญา

ข้อความที่ระบุไว้ภายใต้หัวข้อนี้ เป็นสิ่งที่ปัญญาสูงสุดระดับโลกิยะและปัญญาสูงสุดระดับโลกุตตระ รู้เห็นเข้าใจความจริงที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส และจิตที่พัฒนาดีแล้วสามารถสัมผัสได้ อาทิ

- ความโลภ เป็นเหตุนำจิตวิญญาน ไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพเปรต
- ความโกรธ เป็นเหตุนำจิตวิญญาน ไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพนรก
- ความหลง เป็นเหตุนำจิตวิญญาน ไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพเดรัจฉาน

- คีล ๕ ที่มีอยู่ในใจ เป็นเหตุนำจิตวิญญาน ไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพมนุษย์
- คีล ๕ และทานที่มีอยู่ในใจ เป็นเหตุนำจิตวิญญาน ไปเกิดเป็นสัตว์เทวดาอยู่ในภพสวรรค์
- ประพฤติกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นเหตุนำจิตวิญญาน ไปเกิดเป็นสัตว์เทวดาอยู่ในภพสวรรค์
- ใจที่ตั้งมั่นเป็นสมาธิระดับฌาน แล้วตายในขณะที่จิตทรงฌาน เป็นเหตุนำจิตวิญญาน ไปเกิดเป็นสัตว์พรหมอยู่ในพรหมโลก
- สิ่งขัดใจ เป็นเหตุให้เกิด ความโกรธ
- การให้อภัยเป็นทาน เป็นเหตุทำให้จิตมีเมตตา มีอารมณ์สงบเย็น
- ความกตัญญูทเวที เป็นยอดของคุณธรรม นำพาชีวิตสู่ความสวัสดิ์

- ลัทธิบุคคลมีอวิชา เป็นเหตุนำพาชีวิตให้เวียนตาย-เกิดในวัฏสงสาร
- ใจที่มีศีล ๕ ขาด ทะลุ ต่าง พร้อย ย่อมไม่ตั้งมั่นเป็นสมาธิ
- เพราะเห็นผิดไปจากธรรม จิตจึงตกเป็นทาสของโลกธรรมและวัตถุ
- การพัฒนาปัญญาทางโลก ทำให้มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว
- โทษอย่างหนักของการประพติตุศีล มีอบายภูมิเป็นแดนเกิด
- โทษอย่างเบาของการประพติตุศีล
 - ฆ่าสัตว์ ทำให้มีอายุสั้น
 - ลักทรัพย์ ทำให้โภคะพินาศ
 - ประพตติผิดกาม ทำให้มีเวรจากศัตรู
 - พูดปด ทำให้ถูกกล่าวต่อ
 - พูดล่อล่ียด ทำให้แตกจากมิตร
 - พูดคำหยาบ ทำให้ได้ยินได้ฟัง สิ่งที่ไม่น่าพอใจ
 - พูดเพ้อเจ้อ ทำให้ไม่มีคนเชื่อ
 - ดื่มสุรา ทำให้ขาดสติ หรือเป็นบ้า

- การเกิด การแก่ การตาย เป็นทุกข์ประจำของมนุษย์
- การเจ็บป่วย (อาพาธ) ความผิดหวัง เป็นทุกข์จรของมนุษย์
- พระโสดาบัน มีจิตเป็นอิสระจากสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัทพตปรามาส
- ความทุกข์ของพระโสดาบัน (ลัดดักข์ตฤปรมะ) เหลือเพียงเศษเสี้ยวของฐลีที่ติดปลายเล็บ
- พระอนาคามีบุคคล ตายแล้วไปเกิดในสุทธาวาสพรหมโลก
- พ้นไปจากความทุกข์ทั้งปวงได้ ต้องมีจิตปลอดจากอวิชา ฯลฯ

เข้าร่วมในอนุศุลกรรมที่ทำให้เกิดการฆ่า การเบียดเบียน ทำร้าย เช่น ไม่ล้างเนื้อสัตว์มาใช้ประกอบอาหาร

(๒). เว้นประพตินำวัตถุ สิ่งของ โอกาส กาลเวลา ฯลฯ ที่เจ้าของยังมีได้อนุญาตมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตน (อทินนาทาน) ด้วยเหตุนี้ พระวังคีสะ ยังต้องขอโอกาสจากพระพุทธเจ้า เพื่อสนทนากับนางฟ้าที่มาจากสวรรค์ ในวันที่พระพุทธะนำหมู่ภิกษุไปปลงอสุภะของนางสิริมาโสภณีนี

(๓). เว้นประพตีสัพพเมถุน (กาเมสุมิจฉาจาร) กับหญิงหรือชายที่เจ้าของยังมีได้อนุญาต

(๔). เว้นกล่าวคำที่เคลื่อนไปจากความจริง (มุสาวาท)

(๕). เว้นเสพสิ่งเสพติด (สุราเมรยะ) ใด ที่ทำให้จิตขาดสติ

คุณธรรมที่เกิดจากการเว้นประพติตั้งห้าข้อนี้ มีพลังผลักดันให้จิตวิญญาณโคจรไปเข้าอยู่อาศัยในร่างที่มีอรรถภาพเป็นมนุษย์ ก่อนตายจากโลกนี้ไป ขณะจิตอยู่ในมรณาสันนวิถีจะปรากฏเป็นคตินิมิตอารมณฺ์ เช่น เห็นครรภ์ของมารดาในอนาคต เห็นเป็นก้อนเนื้ออยู่ในครรภ์ของมารดา เห็นบ้านเรือนเหมือนกับที่ตนเคยอยู่อาศัย เห็นมนุษย์ชายหญิงมาเชิญให้ไปอยู่ด้วย ฯลฯ ต่างๆ

เหล่านี้หากมาปรากฏให้เห็นก่อนตาย แล้วทำให้มีจิตผ่องแผ้ว จิตยึดหยุ่นเอาคตินั้นไว้เป็นอารมณฺ์ เมื่อจิตทิ้งร่างเดิมไปแล้ว คุณธรรมอันเป็นกุศลที่ตนได้ประพตติไว้แล้ว ย่อมมีพลังผลักดันจิตวิญญาณ ให้โคจรเข้าไปอยู่อาศัยในร่างที่เป็นมนุษย์ซ้ำอีกได้

เกิดเป็นเทวดา

ในพรรษาที่ ๓ ขณะที่พระพุทธะประทับอยู่ ณ ปาวาริกอัมพวัน พระพุทธะได้ตรัสกับนายบ้านที่ชื่อ อสิพันธกบุตร ว่า “บุคคลในโลกนี้ หากเว้นจากอนุศุลกรรม๑๐ คือ เว้นปาณาติบาต เว้นอทินนาทาน เว้นกาเมสุมิจฉาจาร เว้นมุสาวาท เว้นปิสุณาวาจา เว้นผรุสวาจา เว้นสัมผัปปลาปะ เว้นจากคิดอยากได้ของคนอื่น เว้นจากความพยาบาท และเว้นจากความเห็นผิดได้แล้ว เมื่อตายไป จิตวิญญาณย่อมโคจรเข้าสู่สุคติโลกสวรรค์”

ในพรรษาที่ ๘ ณ วิหารเซตวัน เมืองสาวัตถี สองพราหมณฺ์ เฒ่าผู้มีอายุได้หนึ่งร้อยยี่สิบปี ได้เข้าไปกราบทูลพระพุทธะโปรดพระราชทานโอวาท พระพุทธะตรัสว่า “เมื่อเรือนกำลังถูกไฟไหม้ (คือความชราเข้าสู่มรณะ) สิ่ง que เจ้าของชนออกได้ทัน (บำเพ็ญทาน) เจ้าของยังมีโอกาสใช้มันได้อีก” หลังจากตรัสให้โอวาทแล้วเสร็จ ให้พราหมณฺ์เฒ่าทั้งสองรักษาศีล ๕ ตลอดชีวิต การบำเพ็ญทาน และรักษาศีล จึงได้ชื่อว่า เกิดแล้วในสวรรค์

นอกจากนี้ ยังมีบุคคลผู้มีจิตบริสุทธิ์สมบูรณ์ด้วยศีล มีวิริยะในการบำเพ็ญทานและประพฤติธรรมอยู่เสมอ อาทิ ธิดาสองคนของพ่อค้าในครั้งอดีตนานมาแล้วที่ชื่อว่า ภัททา ผู้พี่ และสุภัททา ผู้น้อง ต่างมีจิตศรัทธาบำเพ็ญทาน รักษาศีลอยู่เสมอ เมื่อตายแล้ว ภัททาไปเกิดเป็นบาทบริจาริกาของพระอินทร์ อยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ส่วนสุภัททาผู้น้องสาว ตายแล้วไปเกิดเป็นเทพนารี อยู่ในสวรรค์ชั้นนิมมานนรดี

เกิดเป็นพรหมปุถุชน

ผู้ใดประเมินตนแล้วเห็นว่า จิตยังเป็นทาสของความโลภ ความโกรธ ความหลง หากปล่อยชีวิตให้ดำเนินไปเช่นนี้ ตายแล้วไม่แคล้วที่บาปจะผลัดดันจิตวิญญาณ ให้โคจรไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในหุคติภูมิ หากปรารถนานำพาชีวิตหนีไปเกิดอยู่ในพรหมโลกย่อมทำได้ ทั้งนี้ต้องประพฤติเหตุให้ถูกต้องตรง ด้วยการพัฒนาจิต (สมถภาวนา) จนจิตเข้าถึงความตั้งมั่นเป็นสมาธิแน่นแน่ (อัปปนาสมาธิ) หรือเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นสมาธิระดับฌาน และทิ้งขันธ์ (ตาย) ในขณะที่จิตทรงอยู่ในฌาน พลังของฌานสมาบัติย่อมผลัดดันจิตวิญญาณ ให้โคจรไปเกิดเป็นสหายกับหมู่พรหมในพรหมโลก ชั้นใดชั้นหนึ่ง ตามกำลังของฌานสมาบัติที่ตนเข้าถึง เช่นผู้ที่ปฏิบัติสมถภาวนาจนจิตเข้าถึงอารมณ์ของฌานระดับต่างๆ ดังนี้

รูปฌานที่ ๑. จิตมีอารมณ์ฌานเป็น วิตก วิจารณ์ ปีติ สุข เอกัคคตา แล้วจำเป็นต้องตายจากโลกนี้ไป พลังของรูปฌานสมาบัติที่มีคุณภาพอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด ย่อมผลัดดันจิตวิญญาณ ให้โคจรไปเกิดเป็นรูปพรหม อยู่ในชั้นปาริฉตชาภูมิ ปุโรหิตาภูมิ มหาพรหมภูมิ ตามลำดับคุณภาพของฌานที่เข้าถึง

รูปฌานที่ ๒. จิตมีอารมณ์ฌานเป็น ปีติ สุข เอกัคคตา แล้วจำเป็นต้องตายจากโลกนี้ไป พลังของรูปฌานสมาบัติที่มีคุณภาพอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด ย่อมผลัดดันจิตวิญญาณ ให้โคจรไปเกิดเป็นรูปพรหม อยู่ในชั้นปริตตภาภูมิ อัปปมาณาภาภูมิ อภัสสราภูมิ ตามลำดับคุณภาพของฌานที่เข้าถึง

รูปฌานที่ ๓. จิตมีอารมณ์ฌานเป็น สุข เอกัคคตา แล้วจำเป็นต้องตายจากโลกนี้ไป พลังของรูปฌานสมาบัติที่มีคุณภาพอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด ย่อมผลัดดันจิตวิญญาณ ให้โคจรไปเกิดเป็นรูปพรหม อยู่ในชั้นปริตตสุภาภูมิ อัปปมาณสุภาภูมิ สุภกิณฑาภูมิ ตามลำดับคุณภาพของฌานที่เข้าถึง

รูปฌานที่ ๔. จิตมีอารมณ์ฌานเป็น อุเบกขา เอกัคคตา แล้วจำเป็นต้องตายจากโลกนี้ไป พลังของรูปฌานสมาบัติ ย่อมผลัดดันจิตวิญญาณ ให้โคจรไปเกิดเป็นรูปพรหม อยู่ในชั้นเวฬุผลาภูมิ

ตายจากเทวดาแล้ว พลังของบาปย่อมผลักดันจิตวิญญาณ ให้โคจรลงไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในอบายภูมิได้ ผู้เขียนเพียงแค่บอกเล่าวิธีการ แต่ไม่แนะนำให้สัตว์บุคคล นำพาชีวิตไปเกิดเป็นพรหมผู้หลงผิด ติดสุขอยู่ยาวนาน ซึ่งในที่สุด โอกาสนำพาชีวิตไปสู่ความวิบัติย่อมเกิดขึ้นได้

ปิดอบายภูมิ

คำว่า “ปิดอบายภูมิ” หมายถึง สัตว์บุคคลนำพาชีวิตเวียนตาย-เวียนเกิดอีกไม่เกินเจ็ดชาติ จะไม่นำพาชีวิตให้โคจรลงไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน สัตว์เปรต สัตว์อสุรกาย สัตว์นรกอีกต่อไป แต่จะนำพาชีวิตโคจรไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในสุคติภพ อันได้แก่ มนุษย์ เทวดา รวมถึงพรหม แล้วดับรูปดับนาม พ้นไปจากการเวียนตาย-เวียนเกิดเป็นสัตว์อยู่ในวัฏสงสาร และเนื่องจากคุณธรรมที่บุคคลผู้มาเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในยุคสมัยนี้ยังมีไม่มากพอ จึงจำเป็นต้องเติมเต็มบุญบารมีให้มีมากขึ้น ด้วยการปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานควบคู่กันไป เมื่อใดที่องค์คุณธรรมของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาถึงพร้อม โอกาสบรรลุมรรคผลที่ทำให้สภาวะของจิต เข้าถึงความ เป็นอริยบุคคลที่สามารถปิดอบายภูมิได้ จึงมีโอกาสเป็นไปได้ องค์คุณธรรมดังกล่าว ได้แก่

(๑). ต้องมีความเชื่อ ความเลื่อมใสในพระพุทธ ในพระธรรม ในพระสงฆ์ผู้วิริยะ และในผู้บอก ผู้สอนกรรมฐานให้

(๒). ต้องเป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง สามารถที่จะปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ได้ทั้งกลางวันและกลางคืน

(๓). ต้องมีความซื่อตรง ดำรงอยู่ในความสัตย์ ไม่มีมายาสาได้แก่กับครูผู้สอนกรรมฐาน หรือในหมู่ผู้ปฏิบัติธรรมด้วยกัน

(๔). ต้องเป็นผู้มีจิตมั่นคงเด็ดเดี่ยว ยอมสละชีวิตเพื่อแลกกับธรรมะของพระพุทธะ แม้เลือดและเนื้อจะเหือดแห้งไป เหลือแต่หนังและกระดูก ก็จะไม่ละความเพียรเป็นอันขาด

(๕). ต้องปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จนกระทั่งจิตเข้าถึงวิปัสสนาญาณ ที่เห็นความเกิดและความดับของนามรูป (อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ) อย่างอ่อนน

เมื่อใดที่องค์คุณธรรมตามที่กล่าวมานี้ถึงพร้อม การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อนำจิตเข้าสู่วิปัสสนาญาณที่สูงยิ่งๆ ขึ้น จนบรรลุนิพพาน พิจารณาทบทวนกิเลสที่ละได้และกิเลสที่ยังเหลืออยู่ (ปัจจุเวกขณะญาณ) ความเป็นโสดาบันบุคคลจึงจะเกิดขึ้น หรือในอีกทางหนึ่ง ใช้ปัญญาเห็นแจ้งกำจัด ลักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา

สีลัพพตปรามาส ให้หมดไปจากใจได้เมื่อใด จิตย่อมเข้าถึงอริยผล
ขั้นต้น เป็นพระโสดาบัน ผู้ปิดอบายภูมิได้

เกิดในสุทธาวาส

คำว่า “สุทธาวาส” เป็นชื่อสมมุติของภพ อันเป็นที่อยู่ของ
อริยพรหม ผู้มีสภาวะของจิต ปลอดจากกิเลสที่ผูกมัดใจ (สังโยชน์)
ให้ต้องเวียนตาย-เวียนเกิดอยู่ในวัฏสงสาร เรียกผู้มีสภาวะของจิต
เป็นเช่นนี้ว่า **พระอนาคามี** ผู้มีจิตไม่เศร้าหมองด้วย สักกายทิฏฐิ
วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามราคะ และปฏิฆะ เมื่อใดที่จิตทั้ง
ชั้นธลาโลก พลังของอริยธรรมย่อมผลักดันจิตวิญญาณ ให้โศจร
ไปเกิดเป็นอริยพรหม อยู่ในสุทธาวาสพรหมโลก ดังตัวอย่างที่
เห็นได้จาก ในวันที่ทรงออกผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะ หลังจาก
ใช้พระชรรค์ตัดพระโมลีแล้ว ฆฎิการพรหม ได้นำเครื่องอัฐ
บริขารมาจากสุทธาวาสพรหมโลก เพื่อถวายให้กับเจ้าชายสิทธัตถะ
ณ ริมฝั่งน้ำโนมา เพื่อถือเพศเป็นบรรพชิต พระอนุเถระเพื่อน
เก่าของพาทิยะ สมัยที่เคยร่วมปฏิบัติธรรมอยู่ด้วยกันในปลาย
พุทธกาลของพระกัสสปพุทธเจ้า พระอนุเถระปฏิบัติธรรมจนจิต
บรรลุลักษณะเป็นพระอนาคามี ตาย (มรณภาพ) แล้วไปเกิดเป็น
อริยพรหมอยู่ในสุทธาวาสพรหมโลก ปุกกุสาติ เจ้าชายแห่งแคว้น
กัษมีระ อดีตเพื่อนร่วมปฏิบัติธรรม ผู้มาเกิดร่วมสมัยกับพาทิยะ
ในครั้งพุทธกาลของพระพุทโศดม ปุกกุสาติยังอยู่ในเพศฆราวาส

แต่ได้ปฏิบัติธรรมจนจิตบรรลุลักษณะเป็นพระอนาคามี ตายแล้วไป
เกิดเป็นอริยพรหมอยู่ในชั้นวิหาสุทธาวาสพรหมโลก ฯลฯ อริย
พรหมเป็นผู้มีจิตไม่ถอยหลังไปเกิดอยู่ในภพภูมิต่ำ เช่น เทวโลก หรือ
มนุษยโลก อีกมีแต่จะพัฒนาจิตให้มีคุณธรรมสูงขึ้นเรื่อยๆ จน
กระทั่งสามารถดับรูปดับนาม ไม่กลับมาเกิดเป็นสัตว์อยู่ในวัฏ
สงสารอีกต่อไป

ทางพ้นทุกข์

คำว่า “ความทุกข์” หมายถึง ความไม่สบายกาย ความไม่
สบายใจ หรือคือสภาพที่คงทนอยู่ไม่ได้ ด้วยถูกบีบคั้นจากการ
เกิดและการดับสลาย

มนุษย์มีความทุกข์ประจำ อันได้แก่ การเกิดเป็นทุกข์ การ
แก่เป็นทุกข์ การตายเป็นทุกข์ และมีความทุกข์ที่จรมาเป็นครั้งคราว
ได้แก่ การเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นทุกข์ การไม่ได้สิ่งที่คาดหวังไว้เป็นทุกข์
การเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพต่างๆ ของวัฏสงสาร ล้วนมีความสุข
ความทุกข์ไม่เท่ากัน

สัตว์นรก	มีความทุกข์ล้วนจากการถูกทรมาน
สัตว์เปรต สัตว์อสุรกาย	มีความทุกข์ล้วนจากการไม่ได้กิน อาหาร ไม่ได้ดื่มน้ำ

ลัทธิเรอิจจาน	มีความทุกข์จากความหวาดระแวง ภัย ตื่นกลัว และมีกามสุขเพียงเล็กน้อย
ลัทธิมนุษย	มีความสุข-ความทุกข์จากการเสพ กามพอๆ กัน
ลัทธิเวทดา	มีความสุขจากการเสพกามอันเป็น ทิพย์ มีความทุกข์เพียงเล็กน้อย เมื่อ ไกลจตุตสุภพต่ำ
ลัทธิพรหม	มีความสุขจากฉานสมาบัติ และมีความทุกข์เพียงเล็กน้อย เมื่อกำลัง ของฉานเสื่อมลง และต้องลงไป เกิดในภพที่ต่ำกว่า

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า トラาปใดที่ลัทธิบุคคลยังนำพาชีวิต ไป เกิดเป็นลัทธิอยู่ในภพภพ ซึ่งได้แก่ ภพนรก ภพเปรต อสุรกาย ภพเรอิจจาน ภพมนุษยและภพสวรรค์ นอกจากนี้ยังนำพาชีวิตไป เกิดเป็นลัทธิอยู่ในรูปภพที่ยังมีสภาวะของจิตเป็นปุถุชน ทั้งสิบ เอ็ดชั้นนับแต่ ปาริสัชชาภูมิ ไปจนถึง เวหิปผลาภูมิ และยังนำพา ชีวิตไปเกิดอยู่ในอรูปภพ ซึ่งได้แก่ อรูปพรหม ผู้ยังมีสภาวะของ จิตเป็นปุถุชนทั้งสิ้น นับแต่อากาศานัญญาตนะภูมิ ไปจนถึง เนว ลัญญานาสนัญญาตนะภูมิ

ลัทธิที่ยังต้องนำพาชีวิตไปเกิดอยู่ในภพทั้งสาม (ไตรภพ) ยัง ต้องเสวยความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ มากน้อยต่างกัน ตามที่ ได้กล่าวไว้ข้างต้น

ผู้ใดปรารถนานำพาชีวิตให้พ้นไปจากความทุกข์ทั้งปวง ผู้ นั้นต้องพัฒนาปัญญาเห็นแจ้งให้เกิดขึ้น แล้วใช้ปัญญาเห็นแจ้ง กำจัดความไม่รู้จริงหรือความหลง อันเป็นเหตุทำให้ไม่รู้จริง (อวิชชา) ให้หมดไปจากใจ หรือคือใจไม่มีอวิชชาครอบงำนั่นเอง

หากมีผู้ถามว่า อวิชชาเกิดขึ้นได้อย่างไร? จากความเห็นของผู้เขียน ขอตอบว่า อวิชชาเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาปัญญาทางโลก (สุดมยปัญญา และ จินตามยปัญญา) ให้เกิดขึ้น ปัญญาประเภทนี้ สามารถรู้ เห็น เข้าใจ ความจริง (เหตุผล) ได้เพียงสภาวะสัจจะ ความจริงประเภทนี้ ยังตกอยู่ภายใต้กำหนดอันแน่นอนตายตัวของ ธรรมชาติที่เรียกว่า กฎไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) เมื่อใด ที่เหตุแปรผันเข้าสู่ความไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ผลที่เคยเกิดขึ้นจากเหตุ ย่อมไม่ปรากฏเป็นจริงอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้ การใช้ปัญญาทางโลก ส่องนำทางให้กับชีวิต จึงเป็นเพียงการใช้ความจำ (สัญญา) ว่าเป็นความจริงในห้วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น จึงเรียกความรู้ เห็น เข้าใจ เช่นนี้ว่า ความไม่รู้จริงแท้ (อวิชชา)

อนึ่ง ผู้ใดใช้ปัญญาเห็นถูกตามธรรม กำจัดอวิชชาให้หมดไปจากใจได้แล้ว สภาวะของจิตตามที่หลงพอประลักษ์ แห่งถ้ายายบริก อำเภอกะสีซัง จังหวัดชลบุรี ได้อธิบายไว้ว่า เป็นการดับความรู้สึกนึกคิดปรุงแต่ง อากาของจิต (เจตสิก) เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความมีเมตตา มีสติ มีปัญญา ฯลฯ ย่อมดับไป แต่จิตที่ปลอดจากอวิชชายังคงอยู่ เป็นจิตที่บริสุทธิ์ล้วน (ประภัสสร) จึงไม่มีกิเลสใดผลักดันจิตให้โคจรมาเกิดอยู่ในวัฏสงสารอีกต่อไป

การเกิดของปัญญาเห็นถูกตามธรรม ในยุคสมัยปัจจุบันที่ลัทธิบุคคล เวียนมาเกิดแล้วได้อัตภาพเป็นมนุษย์ ต้องพัฒนาจิต (สมถภาวนา) ให้ตั้งมั่นเป็นสมาธิจนแน่นแน่ แล้วใช้กำลังของสมาธิที่พัฒนาได้ในจิตไปพิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม (สติปัฏฐาน ๔) จนเห็นว่า ธรรมชาติทั้งสี่ ดำเนินไปตามกฎไตรลักษณ์ ดังที่คู่อัครสาวกได้ประพจน์ให้ดูเป็นตัวอย่าง พระมหาโมคคัลลานะ โสดาบัน ได้ใช้จิตที่ตั้งมั่นจนแน่นแน่ ที่ตนได้สั่งสมมาแต่อดีตชาติ มาพิจารณาดูกาย (กายคตาสติ) ตามคำสอนของพระพุทธะ จนเห็นชัดแจ้งว่า ร่างกายเป็นเพียงธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม มาประกอบกันขึ้นเป็นรูปร่างกาย จึงไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา พิจารณาตามกฎไตรลักษณ์ จนเกิดปัญญาเห็นถูกตามธรรม แล้วจิตได้ปริวรรตเข้าสู่มรรคผลสูงสุด เป็นพระอรหันต์ ส่วนพระสารีบุตร โสดาบัน ได้ฟังคำที่พระพุทธะตรัสสอนแก่ ที่ขณะปริพาชก อยู่

ในถ้ำสุกรขาตา ในเรื่องของกายคตาสติและการพิจารณาเวทนาตามกฎไตรลักษณ์ (เวทนาปริคคหสูตร) ขณะที่พระสารีบุตรนั่งถวายนอนพักอยู่ ณ เบื้องพระประทุมวงค์ จิตของพระสารีบุตรได้พิจารณาคำสอนโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) แล้วบรรลุอรหัตตผล ส่วนที่ขณะได้ดวงตาเห็นธรรม เป็นพระโสดาบันเท่านั้น คู่อัครสาวกทั้งสองจึงได้นำพาชีวิตพ้นไปจากความทุกข์ทั้งปวงได้ ก็ด้วยเอาจิตที่ตั้งมั่นจนแน่นแน่ พิจารณาสติปัฏฐาน ๔ นี้เอง

ถวายพระเพลิงพระบรมศพพระพุทธบิดา
พระพุทธเจ้า พร้อมด้วยพระสาวก ทรงจัดการถวายพระเพลิง
พระบรมศพพระเจ้าสุทโธทนะ

พระราหุลบรรลุความเป็นพระอรหันต์
พระราหุล โอรสของพระศาสดา ทรงได้รับอนุญาตให้บรรพชา
เป็นสามเณรพระองค์แรก และต่อมาได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ
ท่านมีความกระตือรือร้นในการศึกษาและฝึกอบรมแรงกล้า
จึงได้บรรลุความเป็นพระอรหันต์ คือสภาพที่เป็นอิสระจากกิเลส
(ความชั่วที่ทำจิตใจให้เศร้าหมอง) ทั้งปวง

บทสรุป

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนได้มุ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของการปรับ
แก้ไขชีวิตของบุคคล มิให้นำพาไปเกิดเป็นสัตว์ อยู่ในภพที่มีแต่
ความเดือดร้อน (ทุกข์ทรมาน) ซึ่งมีมากไปด้วยความทุกข์ แล้วนำพา
ชีวิตไปสู่ความสะอาด ความสบาย และมีความสุข ทั้งในชีวิต
ปัจจุบันและในชีวิตหน้าที่จะไปเกิดใหม่ หรือนำพาชีวิตให้พ้นไป
จากความทุกข์ทั้งปวงได้ บุคคลต้องพัฒนาจิตตนเอง

(๑). ให้มีศีล เป็นเกราะป้องกันใจ มิให้วิบัติในชีวิตปัจจุบัน
ให้มีศีลเป็นเครื่องคุ้มกันใจ มิให้ใจจลลงไปเกิดเป็นสัตว์อยู่ในภพ
ภูมิชั่ว (อบายภูมิ) ในชีวิตหน้า ให้มีศีลเป็นฐานรองรับใจ ให้เข้าสู่
ความตั้งมั่นเป็นสมาธิ เมื่อนำตนเข้าปฏิบัติธรรมแล้วยอมบรรล
ธรรมที่ปรารถนาได้

(๒). ให้มีสติ เป็นยามเฝ้าระวังใจ ให้รู้ทันสิ่งกระทบ ไม่รับเอาสิ่งกระทบเข้าปรุงอารมณ์ให้ใจฟุ้งซ่าน

(๓). ให้มีจิตตั้งมั่นเป็นสมาธิ เพื่อนำสู่การพัฒนาจิต (วิปัสสนากรรมฐาน) ให้เกิดปัญญาเห็นถูกตรงตามความเป็นจริงแท้

(๔). ให้มีการสละ บริจาค (ทาน) ในสิ่งที่ตนมีเกินกิน เกินใช้ เพื่อเป็นกำลังนำพาสิ่งเศร้าหมอง (กิเลส) ให้หลุดออกไปจากใจได้ง่าย

(๕). ให้มีความอดทน (ขันติ) ต่อความยากลำบาก ต่อความตรากตรำในการปฏิบัติกรรมฐาน เพื่อนำจิตเข้าถึงมรรคผลโดยไม่มีท้อถอย

(๖). ให้มีสัจจะ สนับสนุนการพัฒนาใจ มีความไม่เคลื่อนไปจากความตั้งใจ ที่จะพัฒนาใจให้มีศักยภาพ ผลักดันชีวิตไปสู่ความดีงาม ทั้งในชีวิตนี้และในชีวิตหน้า

(๗). ให้มีปัญญาเห็นถูกตามธรรม เพื่อใช้เป็นโคมส่องนำทางชีวิตให้ดำเนินไปราบรื่น และไม่เกิดปัญหาใดๆให้ต้องแก้ไข เพื่อใช้ปัญญาเห็นถูกๆ ที่เปรียบเหมือนมีดคม เอาไว้ทำหั่นเชือดเฉือนกิเลสที่จะเข้ามาสู่ใจ และใช้เป็นเครื่องมือกำจัดกิเลสที่มีอยู่แล้วในใจให้หมดไป

ฯลฯ

ทั้งหมดนี้รวมอยู่ที่ใจ เพราะ

- ใจเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย
- ใจประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย
- สิ่งทั้งหลายสำเร็จด้วยใจ

ฉะนั้น บุคคลผู้หวังความสุขสวัสดิ์ของชีวิต ต้องถามใจตัวเอง ต้องดูใจตัวเอง และต้องประเมินสิ่งที่มีอยู่ในใจตัวเอง แล้วปรับเปลี่ยนให้ถูกต้อง หากวันใดผู้อ่านชนะใจตนเองได้แล้ว ชีวิตนี้ไม่มีอะไรที่จะต้องแพ้อีก

บรรณานุกรม

๑. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ : ฉบับประมวลศัพท์ (๒๕๕๑) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด นนทบุรี ๑๑๑๒๐

๒. พระไตรปิฎก : ฉบับประชาชนว่าด้วยพระสูตร (๒๕๔๘) กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม โรงพิมพ์ ร.ส.พ. กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

๓. พระพุทธกิจ ๔๕ พรรษา (๒๕๔๓) สุริย์ มีผลกิจ - วิชา มีผลกิจ บริษัท คอมพิวเตอร์ จำกัด กรุงเทพฯ ๑๐๒๕๐

๔. ภูมิวิลาสินี (๒๕๔๕) พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. ๙) สำนักพิมพ์ดอกหญ้า กรุงเทพฯ ๑๐๑๔๐

๕. โลกที่ปณี (๒๕๔๕) พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. ๙) สำนักพิมพ์ดอกหญ้า กรุงเทพฯ ๑๐๑๔๐

ประวัติ ดร.สนอง วรอุไร

ดร.สนอง วรอุไร ภูมิลำเนาของท่านอยู่ที่ตำบลคลองหลวงแพ่ง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพี่น้องทั้งหมด ๘ คน ท่านเป็นบุตรคนที่ ๖ บิดามารดาของท่านมีอาชีพทำสวน ทำไร่ นอกจากนี้บิดายังเป็นกำนันของตำบลคลองหลวงแพ่งและเป็นมัคทายกของวัดในละแวกบ้านด้วยในวัยเด็กท่านมีหน้าที่ใส่บาตรตอนเช้าทุกวันและนำอาหารที่มารดาจัดเตรียมไปถวายพระในวันสำคัญและวันพระตามประสาชีวิตในชนบทยุคนั้น

ท่านได้รับการศึกษาเบื้องต้นจากโรงเรียนสุวรรณศัลย์ใกล้บ้าน เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลง ท่านและพี่ๆ น้องๆ ได้ย้ายเข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ อยู่บ้านที่บิดามารดาซื้อไว้ให้พี่น้องทุกคนอยู่ร่วมกัน ย่านประตูน้ำ โดยบิดามารดามีได้ย้ายมาด้วย ท่านศึกษาในโรงเรียนวัฒนศัลย์วิทยาลัยจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๘ ชีวิตท่านต้องรับผิดชอบงานส่วนตัว เช่น ซักรีดผ้าเอง และแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบงานในบ้านร่วมกับพี่ๆ น้องๆ ท่านเป็นอยู่อย่างมัธยัสถ์ อุดออม และมีระเบียบ เมื่อถึงช่วงปิดเทอมก็พากันกลับไปเยี่ยมบิดามารดาเพื่อช่วยงานด้านเกษตรกรรม เช่น เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เป็นต้นตลอดมา

ดร.สนอง วรอุไร สนใจฝึกสมาธิครั้งแรกในขณะที่เรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยสนทนากันระหว่างพี่ๆ น้องๆ แล้วนำมาฝึกหัดปฏิบัติเองเมื่อมีโอกาส จนถึงระดับอุดมศึกษา ท่านเลือกศึกษาในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จบปริญญาตรีสาขาโรคพืช เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ แล้วไปทำงานเป็นนักวิชาการ เกษตร เผยแพร่ความรู้ด้านการปลูกข้าวปลูกเห็ดแก่ประชาชนในภาค อีสานอยู่ประมาณ ๒ ปี ในระหว่างนี้ ท่านแต่งงานมีครอบครัวและได้โอน ย้ายจากกรมวิชาการชั่วคราวเกษตรและสหกรณ์ มาเป็นอาจารย์ของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สังกัดคณะวิทยาศาสตร์ เป็นอาจารย์รุ่นบุกเบิก มหาวิทยาลัยและบุกเบิกบัณฑิตวิทยาลัยด้วย

จากนั้นปีพ.ศ. ๒๕๑๔ ท่านก็ได้เรียนจบปริญญาโทเกษตรศาสตร์ มหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาเชื้อรา ปีเดียวกันนั้นเอง ท่านได้รับทุนโคลัมโบไปศึกษาปริญญาเอก สาขาไวรัสวิทยา มหาวิทยาลัย ลอนดอน ประเทศอังกฤษ นาน ๔ ปี ในระหว่างการศึกษา ท่านมิได้เดินทางกลับเมืองไทยเลย เพราะเรียนหนักมาก ท่านใช้เวลาว่างพักทำจิตนิ่ง ทุกวัน ซึ่งมีผลให้ท่านจดจำได้เร็ว เรียนเข้าใจง่าย และจบ ๔ ปีตามกำหนด

เมื่อกลับเมืองไทยในเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๑๘ และมีเวลาว่างช่วง ก่อนเปิดเทอมไปสอนนักศึกษา ท่านตัดสินใจอุปสมบทเพื่อพิสูจน์สังฆธรรม ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ วัดปรินายก แล้วมาฝึกวิปัสสนากรรมฐานกับพระเทพสิทธิมนูณี (โชดก ปธ.๙) ที่คณะทำ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ทำพระจันทร์ ในชั่วระยะเวลา ๓๐ วัน ที่ท่านปฏิบัติตามคำสอนของครูบา อาจารย์อย่างมอบกายถวายชีวิตเป็นพุทธบูชา ท่านได้รับประสบการณ์ทาง จิตและความก้าวหน้าในญาณอภิญญาต่างๆ มากมาย โดยหลังจากปฏิบัติ

ได้เพียง ๑๐ วัน ท่านสามารถแยกกายกับจิตได้ และได้รับนิมนต์ไปแสดง ธรรมเป็นครั้งแรกในชีวิต ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุฯ นั้นเอง

เมื่อลาสิกขาบทแล้ว วิถีชีวิตของท่านเปลี่ยนแปลงไปมาก ด้วย ความคิด ด้วยคำพูด และการกระทำซึ่งถูกหล่อหลอมจากภาวนามยปัญญา ที่ได้รับจากการพัฒนาจิตวิญญาณในครั้งนั้น ท่านได้รับเชิญเป็นองค์ บรรยายด้านหลักธรรม คุณธรรม จริยธรรม ตามหน่วยงานต่างๆ องค์กร ต่างๆ มากมาย และหลังจากเกษียณอายุราชการที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ท่านยังเป็นอาจารย์พิเศษถวายความรู้แก่พระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาด้วย

ปัจจุบันท่านเป็นครูบาอาจารย์สั่งสอนธรรม โดยได้นำประสบการณ์ ตรงของท่านเองมาเป็นแบบอย่าง สร้างจุดเปลี่ยนแปลงที่ดีให้กับชีวิตของ คนจำนวนมากมีกลุ่มคณะศิษย์ก่อตั้งเป็นชมรมกัลยาณธรรมช่วยกันเผยแผ่ ผลงานของท่านโดยทำเป็นหนังสือหลายเล่ม เช่น ทำชีวิตให้ได้ดีและมีสุข, ยิ่งกว่าสุขเมื่อจิตเป็นอิสระ, ทางสายเอก, ตามรอยพ่อ, การใช้ชีวิตที่คุ้มค่า, มาตสไตส์ด้วยใจเกินร้อย, อริยมรรค นอกจากนี้ยังมีตลับเทป ซีดี และ MP3 อีกเป็นจำนวนมาก

ผลงานเรื่อง “ทางสายเอก” ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษโดย อาจารย์ทวีศักดิ์ คุรุจิตธรรม เพื่อให้ชาวต่างชาติได้มีโอกาสศึกษาถึง ประสบการณ์การปฏิบัติธรรมและการพัฒนาจิตวิญญาณของท่านเพื่อ เสริมสร้างความศรัทธาในวิชาวิปัสสนากรรมฐาน สูดยอติธาเอกของโลก

รายนามผู้ร่วมศรัทธาพิมพ์หนังสือการประเมินตนเอง

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๑	คุณอุทัย อติชาติตระการ และคุณเครือวัลย์ เจียมสกุลธร	๑๐,๐๐๐
๒	คุณภาคกรณ์ รุจาธนันท์	๕,๔๐๐
๓	คุณสุกัญญา อัครพงศ์ไพศาล และคุณธเนศ-คุณชัยสิทธิ์-คุณสมบุญ-คุณพรพิมล ภัทรวรางกูร	๕,๐๐๐
๔	คุณเอกชัย ตีรุ่งโรจน์ และสมาชิกอยู่ดีพาร์ทเมนท์	๕,๐๐๐
๕	คุณกัญญา นวลแข	๓,๖๔๐
๖	คุณประวีณา อางศิริ	๓,๒๐๐
๗	คุณวีรยา บุญเลิศ	๓,๐๐๐
๘	คุณศรุตดา เลิศอมรวณิช	๓,๐๐๐
๙	คุณเดชา พุ่มสด	๓,๐๐๐
๑๐	คุณรังสิมา คงเพ็ง	๒,๕๐๐
๑๑	โรงแรมทิพย์ช้าง จ.ลำปาง	๒,๐๐๐
๑๒	คุณธรรม-คุณจินดารัตน์ อรุณรักถาวร และครอบครัว	๒,๐๐๐
๑๓	คุณนภาพร สุตแดง	๒,๐๐๐
๑๔	คุณสาลีภา ทาคู่ปฏิบัติ	๒,๐๐๐
๑๕	คุณวรรณดี ชุณหวิชัยนันท์	๒,๐๐๐
๑๖	คุณพรพิมล จรุงจิตรอารี	๒,๐๐๐
๑๗	คุณอรนุช ลิ้มเทียมเจริญ	๑,๖๕๐
๑๘	ทพ.วิเนตร เลิศวีระศิริกุล	๑,๕๐๐
๑๙	คุณพลวัฒน์ เพชรพรธน	๑,๕๐๐
๒๐	คุณฐิติพันธ์ คัมภีระนนท์	๑,๔๖๐
๒๑	คุณทิวาพร หลวงบำรุง	๑,๒๐๐
๒๒	คุณอัญชสา พรชอุ่มศรี และครอบครัว	๑,๑๐๐
๒๓	คุณณรงค์ศักดิ์ ดิษฐสกุล	๑,๑๐๐
๒๔	พ.ต.ท.รัชพล พรชอุ่มศรี	๑,๐๐๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๒๕	คุณวณัญญา สุทธิกาโมทย์	๑,๐๐๐
๒๖	คุณโชติกา เกษมธนบูรณ์	๑,๐๐๐
๒๗	คุณพลวัฒน์ เพชรพรธน	๑,๐๐๐
๒๘	คุณพัชนี เกียนวัฒนา	๑,๐๐๐
๒๙	คุณสมศิริ สุวรรณทศ และครอบครัว, ครอบครัว ศรีประพันธ์	๑,๐๐๐
๓๐	คุณจิตติวรรณ วงศ์เลิศเสรี	๑,๐๐๐
๓๑	คุณจิราวรรณ วัลลภศิริ	๑,๐๐๐
๓๒	คุณยนต์-พญ.รัตนา ทองไทย	๑,๐๐๐
๓๓	คุณจินตุง แซ่เหล่า, คุณมาลี อวามร์คมีกุล	๑,๐๐๐
๓๔	คุณพรชัย จิณญวิริยวงศ์ และครอบครัว	๑,๐๐๐
๓๕	คุณสรญา อวามร์คมีกุล และครอบครัว	๑,๐๐๐
๓๖	ครอบครัวสุวรรณทศ และศรีประพันธ์	๑,๐๐๐
๓๗	พ.ต.ท.โสภณ ปันกาญจน์โต	๑,๐๐๐
๓๘	คุณมาลินี บุญชูใจ	๑,๐๐๐
๓๙	คุณจानी วรรณมล และครอบครัว	๑,๐๐๐
๔๐	คุณจิราภรณ์ ตริวัฒนา	๑,๐๐๐
๔๑	คุณสุมาณี เลิศวุฒิมงศา	๑,๐๐๐
๔๒	ดร.อนุกุล วิสุลินธ์	๑,๐๐๐
๔๓	คุณชัยวัช-พ.ญ.จิตยากร-คุณบวรวิภา ภาเวชกุล, คุณแม่รัตดา ผลการกุล	๑,๐๐๐
๔๔	คุณสุภาวดี ธนสีลังกูร	๑,๐๐๐
๔๕	คุณพัชรนันท์ แทนมณี	๑,๐๐๐
๔๖	คุณวรลักษณ์ อวามร์ประยูร	๑,๐๐๐
๔๗	คุณสิริเลิศ เมฆไพบูลย์	๑,๐๐๐
๔๘	คุณศรุตดา โภคบูรณ์	๑,๐๐๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๔๙	คุณวิชัย-คุณสุนทร โพธิ์นทีไท	๑,๐๐๐
๕๐	คุณเรวัต-คุณวัลยา แสงนิล	๑,๐๐๐
๕๑	คุณกวิศรา สุขสุดพงษ์	๕๐๐
๕๒	พ.ต.อ.บุญเสริม-คุณยุพดี ศรีชมภู	๘๒๐
๕๓	คุณกำไล ศรีสวัสดิ์	๗๖๐
๕๔	คุณอุรุตม์ คลังทอง	๗๐๐
๕๕	คุณธนพัทธ์-คุณนพพร ธนรัตน์, คุณอัญชสา พรชอุ่มศรี	๗๐๐
๕๖	คุณศิริลักษณ์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา	๖๐๐
๕๗	คุณทิวาพร หลวงบำรุง	๖๐๐
๕๘	ทพญ.ลัดดา บุญชูใจ	๕๐๐
๕๙	คุณคำแก้ว เทพวงศ์	๕๐๐
๖๐	คุณพรสวรรค์ วงศ์วัชรไพบูลย์	๕๐๐
๖๑	คุณพรพิมล หงส์อิง	๕๐๐
๖๒	คุณอัญชลี เรื่องต่อศักดิ์	๕๐๐
๖๓	คุณพิชัย-คุณมาลี-คุณจูนานิตา-คุณพิสุทธิ์ จันทร์วัชรังกุล	๕๐๐
๖๔	คุณเพ็ญศรี สงไย	๕๐๐
๖๕	คุณวิโรจน์ อัครเจษฎาพันธ์	๕๐๐
๖๖	คุณสุนี สดุดีมีชัยทวีโชค	๕๐๐
๖๗	คุณวิภาวัลย์ เรื่องคำวิชิต	๕๐๐
๖๘	คุณพนิดา บุญเลิศ	๕๐๐
๖๙	ด.ญ.ชาลิสสา คุรุเจริญ และครอบครัว	๕๐๐
๗๐	ชมรมซึกง สมุทรปราการ	๕๐๐
๗๑	คุณชฎา รัตน์ไทย์ และครอบครัว	๕๐๐
๗๒	คุณสุรินทร์ รอดกุล	๔๐๐
๗๓	คุณปราณี ชวนปรกรณ์	๓๕๐
๗๔	คุณภรณ์ปรียา อินทร์ทอง	๓๐๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๗๕	คุณจิรัญบูรณ์ เมตราพูนสินไชย, คุณแพรวนภา ตู่ป่าไม้	๓๐๐
๗๖	คุณนิภาพันธ์ หล่อยนต์	๓๐๐
๗๗	คุณนันทกร ลักกะพลาญกุล	๓๐๐
๗๘	คุณวาสนี ลักกะพลาญกุล	๓๐๐
๗๙	ด.ญ.ปวีณกร ลักกะพลาญกุล	๓๐๐
๘๐	คุณชรินทร์ สุวัชรังกุล	๒๘๐
๘๑	คุณอลิศรา ญาณताल	๒๕๐
๘๒	คุณอริยา ทิศเกลี้ยง	๒๕๐
๘๓	คุณอุษา ส่งงาม	๒๒๐
๘๔	คุณผกามาศ ต้นประเสริฐ	๒๑๐
๘๕	คุณฉัตรรัตน์ สุทธิปริญญาพันธ์	๒๐๐
๘๖	คุณณัฐวุฒิ บรรเทา, คุณอำไพ นพฤทธิ์	๒๐๐
๘๗	พระชัยพร จันทวิไล	๒๐๐
๘๘	คุณสุขสันต์ พชรพัชร และครอบครัว	๒๐๐
๘๙	คุณธัญลักษณ์ วงศาโรจน์	๒๐๐
๙๐	คุณศศิธร โอชนะกาญจน์	๒๐๐
๙๑	คุณจิรพงศ์ จันทร์แก้ว	๒๐๐
๙๒	คุณพันทิพา ตรีธรรณพัฒน์กุล	๒๐๐
๙๓	คุณสำราญ พัทสาร	๒๐๐
๙๔	คุณศิริพรรณ นักร้อง	๒๐๐
๙๕	คุณจินต์สุจี ไค้งสูงเนิน	๒๐๐
๙๖	คุณศิริยุภา มั่นกรวด	๑๙๐
๙๗	คุณรพีพรพรรณ พิทยาวิวัฒน์กุล	๑๗๐
๙๘	คุณสวา หมอรัตน์	๑๕๐
๙๙	คุณจิตต์ลดา สุผารัน	๑๕๐
๑๐๐	คุณอดิษฐ์ สุขสด	๑๔๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๑๐๑	คุณนมาตล หอมหวาน	๑๓๐
๑๐๒	คุณบุญยมงคล บุญญาสิทธิ	๑๐๐
๑๐๓	พระประพัฒน์ชัย ชยวุฑฒ์	๑๐๐
๑๐๔	คุณประนันทน์ ชุมพรหม	๑๐๐
๑๐๕	คุณลิลลี่ ภัทรโชคช่วย	๑๐๐
๑๐๖	คุณกุลธิดา ภัทรโชคช่วย	๑๐๐
๑๐๗	คุณจันทนา เพราพริ้ง	๑๐๐
๑๐๘	คุณองุ่น ทั่งรอด	๑๐๐
๑๐๙	คุณภรภัทร์ สุจิราธรณ์	๑๐๐
๑๑๐	ด.ต.หลักชัย ดอกจันทร์	๑๐๐
๑๑๑	คุณภิรมย์วลี ตติวรรณ์	๑๐๐
๑๑๒	น.ท.สมุห์ แก้วจินดา	๑๐๐
๑๑๓	ร.ต.ท.(ญ.) วริษฐาพร กลิ่งวิจิตร	๗๐
๑๑๔	คุณปิ่นแก้ววัฒน์ เนตรงามวงศ์	๖๐
๑๑๕	คุณหอมทรัพย์ วงษา	๖๐
๑๑๖	คุณนรเศรษฐ์ ศิริทวิทรัพย์	๕๐
๑๑๗	คุณศรिता ลัยเกตุ	๕๐
๑๑๘	คุณผกาดี แสนสุข	๕๐
๑๑๙	คุณวริษฐาพร กลิ่งวิจิตร	๓๐
๑๒๐	ร้านภรภัทรปากน้ำ	๒๐
๑๒๑	คุณเพิ่มพงศ์-ด.ช.เอกสิทธิ์ ธนพิพัฒน์สังจา	๒๐
รวมครุฑาทั้งหมด ๑๑๒,๗๑๐		